

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის
ახალი ქართული ლიტერატურის კათედრა
Faculty of Humanities Department of New Georgian Literature

**„XIX საუკუნე – ეპოქათა მიჯნა“
სამეცნიერო კონფერენცია**

**XIX CENTURY – THE BOUNDARY OF EPOCHS
Scientific Conference**

თეზისები/ ABSTRACTS

თბილისი
23.12.2021
Tbilisi

კონფერენციის საორგანიზაციო კომიტეტი:

თამარ შარაბიძე – თსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორი, საორგანიზაციო კომიტეტის თავმჯდომარე;

ლადო მინაშვილი – თსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორი, საორგანიზაციო კომიტეტის წევრი;

ეკა ვარდოშვილი – თსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორი, საორგანიზაციო კომიტეტის წევრი;

მანანა მუჯირი – თსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორი, საორგანიზაციო კომიტეტის წევრი;

ნანა გონჯილაშვილი – თსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორი, საორგანიზაციო კომიტეტის წევრი;

ლევან ბებურიშვილი – თსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ასისტენტ პროფესორი, საორგანიზაციო კომიტეტის წევრი;

ინგა სანიკიძე – თსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორი, საორგანიზაციო კომიტეტის მდივანი;

თამარ ციციშვილი – თსუ შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტის უფროსი მეცნიერი თანამშრომელი, საორგანიზაციო კომიტეტის წევრი;

ანა დოლიძე – თსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის მოწვეული ლექტორი, საორგანიზაციო კომიტეტის წევრი.

The Organizing Committee of the Conference:

Tamar Sharabidze – Associate Professor of the Faculty of Humanities, TSU,
Chair of the Organizing Committee;

Lado Minashvili – Associate Professor of the Faculty of Humanities, TSU,
Member of the Organizing Committee;

Eka Vardoshvili – Associate Professor of the Faculty of Humanities, TSU,
Member of the Organizing Committee;

Manana Mujiri – Associate Professor of the Faculty of Humanities, TSU,
Member of the Organizing Committee;

Nana Gonjilashvili – Associate Professor of the Faculty of Humanities, TSU,
Member of the Organizing Committee;

Levan Beburishvili – Associate Professor of the Faculty of Humanities, TSU,
Member of the Organizing Committee;

Inga Sanikidze – Associate Professor of Faculty of Humanities, TSU, Secretary of the Organizing Committee;

Tamar Tsitsishvili – Researcher at TSU Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature, Member of the Organizing Committee;

Anna Dolidze – Lector of Tbilisi State University, Member of the Organizing Committee.

*თეზისებში დაცულია ავტორების სტილი.
Authors' style is retained in the thesis.*

ახალი ცხოვრების პირველი
რეალისტური სურათები გიორგი
ერისთავის შემოქმედებაში
The first realistic images of new life in the
work of Giorgi Eristavi

გია არგანაშვილი
Gia Arganashvili

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: ქართული გვარსმართვის სახედი, რუსიფიკაცია,
XIX საუკუნე, 1832 წლის შეთქმულება.

Key words: Georgian Personal Names, Russification, XIX Century, 1832
Conspiracy.

თანამედროვე ლიტერატურულ ცხოვრებაზე დაკვირვება გვარწმუნებს, თუ რა რთულია რეალური ცხოვრების განზოგადება და ცოცხალი პიროვნებების ლიტერატურულ პერსონაჟებად წარმოჩენა, რომლებიც შეძლებენ დღეს არსებული პრობლემების მხატვრულ ფორმებში წარმოდგენას და მათი გადაწყვეტის გზასაც დაუსახავენ მკითხველს.

სწორედ ჩვენი გადასახედიდან შეგვიძლია შევავასოთ მე-19 საუკუნის პირველი ნახევარი, როგორც სხვადასხვა ეპოქათა მიჯნა, რომელშიც არეულია გვიანი ფეოდალიზმისათვის დამახასიათებელი სოციალური კრიზისი, ცნობიერების ცვლილება, იმპერიული კანონების დაპირისპირება ქართულ სამართალთან, ეროვნული ადათ-წესების გაუქმება და ახალ ეკონომიკურ ურთიერთობებთან შეგუება და მრავალი სხვა.

შეგვიძლია თამამად ვთქვათ, რომ არა ლიტერატურა, მეცნიერების სხვა დარგები სრულიად უძღურნი იქნებოდნენ, გაცნოთ ჩვენთვის იმდროინდელი ცხოვრება, ადამიანები, მათი შეხედულებები სხვადასხვა საკითხზე, რომლებიც ცოცხალ წარმოდგენას გვიქმნის ორი საუკუნის წინანდელ წარსულზე, აღგვიწერს ჩვენს თანამემამულეებს, მათ ყოფით ცხოვრებას, ინტერესებს, საუბრის მანერას, ურთიერთობის ფორმებს, რაც თავისთავად გვიხატავს მთელ ეპოქას, სოციო-პოლიტიკურ და კულტურულ რეალობას.

ამ საქმეში, ბუნებრივია, პირველი მერცხლის გამოჩენა ყოველვის ძალზე მნიშვნელოვანია. ამ აზრს ავითრებს კიტა აბაშიძეც, როდესაც ეყრდნობა ევოლუციის თეორიას (ფერდინანდ ბრიუნეტეიერი) და მე-19 საუკუნის რეალისტებს შორის მხოლოდ გიორგი ერისთავს ასახელებს, როგორც ამ მიმდინარეობის ფუძემდებელს, რომელმაც პირველად გადმოგვცა იმდროინდელი საქართველოს რეალისტური სურათი და დაგვიხატა იმგვარი ცოცხალი გარემო, რომელიც დღესაც ცხოველ ინტერესს ჰბადებს მკითხველთა წინაშე.

ანდუყაფარი, პავლე, ივანე, ბეგლარი, მიკირტუმა, ეს ის პერსონაჟები არიან, რომელთაც პირველად გაგვაცნეს იმდროინდელი ცხოვრების ნამდვილი (რეალისტური) სურათები და შეძლეს მკითხველის (მაყურებლის) წინაშე მათი გამოტანა, სატირულ-იუმორისტულ ჟანრში წარმოდგენა.

ისინი მცირეოდენი სახეცვლილებით გაჰყვნენ მთელ საუკუნეს და სულაც არ გვიკვირს, როდესაც კლასიკური ლიტერატურის პერსონაჟთა გაღერიაში კვლავაც მათი ხასიათი, ტიპური განზოგადებული სახე იცნობა.

დარწმუნებული ვარ, რომ ჩვენი მკითხველი, რომელსაც შეთვისებული აქვს დრამატურგიული ნაწარმოებების კითხვის სპეციფიკა, შეძლებს იმ ლიტერატურული ღირსებების დანახვას, რომელიც უთუოდ ჩანს მწერლის ცნობილ პიესებში „გაყრა“, „შეშლილი“, „ძუნწი“ და ა.შ.

კონფერენციაზე წარმოდგენილ სტატიაში საუბარი იქნება ამ საკითხებზე და ზოგადად, გიორგი ერისთავის დამსახურებაზე ქართული ლიტერატურის წინაშე.

ლიტერატურა:

1. **აბაშიძე, კ.** (2021), „ეტიუდები“, თბილისი.
2. **გრიშაშვილი, ი.** (1952), „ლიტერატურული ნარკვევები“, თბილისის სახელმწიფო გამომცემლობა.
3. **ერისთავი, გიორგი,** „პიესები“, <https://www.aura.ge/103-saskolo/8012-giorgi-eristavi--gakra.html>
4. **ჭავჭავაძე, ი.** (1988) „პროზა“, ტომი 2, თბილისი.

Observation of modern literary life shows us how difficult it is to generalize real life and present living personalities as literary characters, who will be able to present the problems that exist today in artistic forms and also show the way to solve them to the reader.

From our point of view, we can assess the first half of the 19th century as the boundary of different epochs, in which we see the social crisis of late feudalism, the change of consciousness, the confrontation of imperial laws with Georgian law, the abolition of national customs and new economic relations and many others.

We can boldly say that without literature, other fields of science would be completely powerless to get acquainted with the life and people of that time, their views on various issues that give us a vivid idea of the past two centuries, describe our compatriots, their lives, interests, relationships. Forms, which in itself depicts the whole epoch, socio-political and cultural reality.

In this case, naturally, the fact that Giorgi Eristvi was the first writer to be able to do this, is very important. Kita Abashidze develops this idea when he relies on the theory of evolution (Ferdinand Brunettieri) and mentions only Giorgi Eristavi among the realists of the 19th century as the

founder of this current, who first gave us a realistic picture of Georgia at that time and painted such a living environment. .

Andukapar, Paul Ivan, Beeglar, Mikritum, these are the characters who first introduced us to the real (realistic) images of life at that time and were able to present them to the reader (viewer) in a satirical-humorous genre.

They have undergone minor modifications throughout the century, and it is not at all surprising that the gallery of characters in classical literature is still recognizable by their character, a typical generalized look.

I am sure that our readers, who have mastered the specifics of reading dramaturgical works, will be able to see the literary virtues that are undoubtedly seen in the famous plays of the writer Giorgi Eristavi.

The article presented at the conference will discuss these issues and, in general, the merit of Giorgi Eristavi before Georgian literature.

References:

1. **Abashidze, K.** (2021). "Etudes", Tbilisi.
2. **Grishashvili, I.** (1952)., "Literary Essays", Tbilisi.
3. **Eristavi, Giorgi**, "Plays" <https://www.aura.ge/103-saskolo/8012-giorgi-eristavi--gakra.html>
4. **Chavchavadze, Ilia** (1988), "Prose", Volume 2, Tbilisi.

მე-19 საუკუნის საქართველოში
შემორჩენილი წეს-ჩვეულებებისა და
ამ ეპოქის პოლიტიკური მოვლენების
ანარეკლი ნიკოლოზ ბარათაშვილის
ეპისტოლურ მემკვიდრეობაში
A reflection of the customs preserved in
Georgia in the 19th century and the political
events of this epoch in the epistolary legacy
of Nikoloz Baratashvili

ანა ახობაძე
Ana Akhobadze

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javahishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: წეს-ჩვეულებები, პოლიტიკური მოვლენები,
ნიკოლოზ ბარათაშვილი, ეპისტოლე.

Key words: Rituals, political events, Nikoloz Baratashvili, Epistle.

საქართველო დიდი ტრადიციების მქონე ქვეყანაა. თავისი ხანგრძლივი ისტორიული ცხოვრების განმავლობაში ქართველმა ხალხმა შეიმუშავა ცხოვრებისა და ურთიერთობის თავისებური სტილი. ეპისტოლური ჟანრი ძალიან ახლოს დგას ყოველდღიურ ყოფაცხოვრებასთან, ამიტომ, ბუნებრივია, მასში ნათლად აისახება ის წეს-ჩვეულებები, რომლებიც ხალხშია გავრცელებული.

ნიკოლოზ ბარათაშვილის წერილები გვაძლევს ძალიან საინტერესო ცნობებს ძველი ქართული ტრადიციული ქორწილის, სტუმარმასპინძლობისა და წმინდა ადგილების მოლოცვის რიტუალების შესახებ.

1844 წლის 15 აპრილსა და 10 მაისს თავის ბიძას, ზაქარია ორბელიანს, ნიკოლოზი სწერს: „დავით ერისთავმა, სიძის ძმამ, სამაჭანკლოში ქორი გთხოვა. ზაქარიავ, ხომ იცი, ამათ მაგისტანები დიდად მიაჩნიათ“ (XIX-XX საუკუნეების ქართველ მწერალთა ეპისტოლური მემკვიდრეობა. ტ. I; 2011; 151). ძველი ქართული ტრადიციით, სამაჭანკლო ფულადი სახის იყო და მაშინდელი საზოგადოებისთვის არც ისე მცირე თანხას შეადგენდა. როგორც ჩანს, ეს ტრადიცია მე-19 საუკუნის საქართველოში ჯერ კიდევ ახსოვთ, თუმცა მას კატოს შემთხვევაში შედარებით სიმბოლური ხასიათი აქვს და პატარძლის ბიძას მხოლოდ ქორს სთხოვენ.

ქორწილის შემდეგ, 1844 წლის აგვისტოში, გაგზავნილ ბარათში ნიკოლოზ ბარათაშვილი ზაქარია ორბელიანს დეტალურად აღუწერს კატოს ქორწილის ამბებს. ბარათაშვილი აღფრთოვანებაში მოუყვანია ამდენი თოფის სროლას, ხალხის სიმრავლესა და შეძახილებს. ამგვარი მასშტაბური ქორწილები მაშინდელი საქართველოსთვის ბუნებრივი მოვლენა იყო და ოჯახის კარგ მატერიალურ მდგომარეობასა და სტუმართმოყვარეობას უსვამდა ხაზს (XIX-XX საუკუნეების ქართველ მწერალთა ეპისტოლური მემკვიდრეობა. ტ. I; 2011; 158).

იმ პერიოდში, როცა ნიკოლოზ ბარათაშვილს მოუწია მოღვაწეობა, საქართველო მძიმე პოლიტიკურ მდგომარეობაში იმყოფებოდა. ქართველი მოაზროვნე ფენის გადასახლება თბილისის ინტელექტუალური ცხოვრება ჩაკლა. ბარათაშვილის დროინდელ თბილისში არ არსებობდა ნამდვილი საზოგადოებრივი ცხოვრება. ამგვარ „უსარგებლო“ ცხოვრებას პოეტი აღწერს 1841 წლის 28 მაისითა და 18 ოქტომბრით დათარიღებულ გრიგოლ ორბელიანისადმი მიძღვნილ წერილებში: „თუ ქალაქის ამბავი გინდა, სწორე გითხრა, ბევრი ჭორიანობაა და ჭირიანობა“; „ტფილისი ისევ ის ქალაქია უსარგებლო გონებისა და გულისათვის“. უფრო ადრე, 1838 წლის 6 აგვისტოს მი-

ხეილ თუმანიშვილისადმი მიწერილ წერილში კი ვკითხულობთ: „ნუ გამიჯავრდები დუმილისათვის, ხოლო მტვრისაგან – სულის შემხუთველ თბილისში საყურადღებო არაფერია“ (XIX-XX საუკუნეების ქართველ მწერალთა ეპისტოლური მემკვიდრეობა. ტ. I; 2011; 159).

საკუთარ წერილებში ბარათაშვილი საკმაოდ დაწვრილებით მიმოიხილავს მაშინდელი თბილისის შიდა პოლიტიკურ ცხოვრებას. ახსენებს ბრძოლებში სახელმძღვანელო ქართველ გმირებს: მოსე არღუთინსკი-დოლოგორუკოვს, ოფიცერ გიორგი საგინაშვილს და ხაზს უსვამს გრიგოლ ორბელიანის განსაკუთრებულ დიპლომატიურ შესაძლებლობასაც გურიის აჯანყების ჩამშვიდებაში. ბარათაშვილი ბიძასთან მიმონერისას იმედს ამყარებს პოზინის საქართველოში მოღვაწეობაზე და კეთილგანწყობილია ამ რუსი მოხელის მიმართ.

ასეთი იყო, ზოგადად, ბარათაშვილის დროინდელი საზოგადოებრივ კულტურული ატმოსფერო და მოწინავე ქართველი ინტელიგენციის მოღვაწეობის ის შემაფერხებელი მოვლენები, რომლებიც მოჰყვა 1832 წლის შეთქმულების დამარცხებას. თამამად შეიძლება ითქვას, რომ ნიკოლოზ ბარათაშვილის პირადი ბარათები წარმოადგენს მე-19 საუკუნის პირველი მეოთხედის საქართველოს პოლიტიკური და საზოგადოებრივი ცხოვრების მნიშვნელოვან ფაქტს, ეპოქის მნიშვნელოვან დოკუმენტს.

ლიტერატურა:

1. XIX-XX საუკუნეების ქართველ მწერალთა ეპისტოლური მემკვიდრეობა. ტ. I; 2011.

Georgia is a country with great traditions. Throughout the historical life, the Georgian people have developed a peculiar style of life and relationship. The epistolary genre is very close to everyday life, so it naturally reflects the customs that are felt in people.

Nikoloz Baratashvili's letters give us very interesting information about the old Georgian traditional wedding, hospitality and rituals of consecration of holy places.

On April 15 and May 10, 1844, Nicholas wrote to his uncle, Zakaria Orbeliani: "David Eristavi, the brother-in-law, asked for a hawk in Samachanklo. Zakaria, you know, these people believe in you a lot." (Epistolary Heritage of Georgian Writers of XIX-XX Centuries. Vol. I; 2011; 151). According to the old Georgian tradition, matchmaking was a kind of money and was

not a small amount for the society of that time. It seems that this tradition is still remembered in 19th century Georgia, although it has a relatively symbolic character in the case of Kato and the bride's uncle is only asked to choir.

In the card sent after the wedding in August 1844, Nikoloz Baratashvili describes the news of Kato's wedding in detail to Zakaria Orbeliani. Baratashvili admired the shooting of so many guns, the crowd of people and their shouts. Such large-scale weddings were a natural event for Georgia at that time and emphasized the good material condition and hospitality of the family – (XIX-XX saukuneebis qartvel mweralta epistoluri memkvidreoba [Epistolary Heritage of Georgian Writers of XIX-XX Centuries] Vol. I; 2011; 158)].

At the time when Nikoloz Baratashvili had to work, Georgia was in a difficult political situation. The deportation of Georgian thinkers has ruined the intellectual life of Tbilisi. There was no real public life in Tbilisi during Baratashvili's time. Such a "useless" life is described by the poet in his letters to Grigol Orbeliani dated May 28, 1841 and October 18, 1841: "If you want the story of the city, tell me the truth, there is a lot of gossip and plague"; "Tbilisi is still a city useless for the mind and heart". Earlier, in a letter to Mikheil Tumanishvili on August 6, 1838, we read: "Do not be angry for the silence, and from the dust - there is nothing in Tbilisi that is soul-stirring." (Epistolary Heritage of Georgian Writers of XIX-XX Centuries. Vol. I; 2011; 159).

In his letters, Baratashvili gives a very detailed overview of the internal political life of Tbilisi at that time. He mentions the Georgian heroes involved in the battles: Mose Argutinsky-Dolgorukov, Officer Giorgi Saginashvili and emphasizes Grigol Orbeliani's special diplomatic opportunity in suppressing the Guria uprising. While corresponding with his uncle, Baratashvili hopes for Pozin's work in Georgia and is kind to this Russian official.

Such was, in general, the socio-cultural atmosphere of Baratashvili's time and the obstacles to the activities of the advanced Georgian intelligentsia that followed the defeat of the 1832 conspiracy. It can be boldly said that Nikoloz Baratashvili's personal cards are an important fact of the political and public life of Georgia in the first quarter of the 19th century, an important document of the epoch.

References:

1. Epistolary heritage of Georgian writers of XIX-XX centuries. Vol. I; 2011.

რუსეთისა და კავკასიის ბიპოლარული
მხატვრული სახეები XIX საუკუნის
ქართულ ლიტერატურაში
Bipolar Tropology
of Russia and the Caucasus in the 19th
century In Georgian literature

ცირა ბარამიძე
Tsira Baramidze

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javahishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: ქართული ლიტერატურა, XIX საუკუნე, რუსეთი,
კავკასია, მხატვრული სახე.

Keywords: Georgian literature, XIX century, Russia, Caucasus, Tropology.

მოხსენებაში გაანალიზებულია რუსეთისა და კავკასიის ბიპოლარული მხატვრული სახეები XIX საუკუნის ქართულ ლიტერატურაში ისტორიული რეალობის გათვალისწინებითა და ლიტერატურის შედარებითი ანალიზის საფუძველზე. მოცემულია მცდელობა, აიხსნას, თუ რა სახის ცვლილებები გამოიწვია ქართულ ლიტერატურაში XIX საუკუნის დასაწყისში საქართველოს სახელმწიფოებრიობის დაკარგვამ და მანამდე იმ პროცესებმა, რომელთა შედეგადაც გეორგიევსკის ტრაქტატით საქართველომ ერთგვარად მიუხურა კარი აღმოსავლეთს და ახალი გეოპოლიტიკური არეალის წევრი გახდა; მოცემულია მცდელობა, აიხსნას, თუ როგორ გაიყო ქართული საზოგადოებრივი აზრი (მამათა და შვილთა ბრძოლა) კავკასიაში რუსეთის შემოსვლისა და დამკვიდრების შესახებ; რა შედეგი გამოიღო საქართველოს მიერ უნივერსალური ქრისტიანული ისტორიის სასარგებლოდ საკუთარი სახელმწიფოებრიობის ისტორიის ნებისთ თუ უნებლიეთ დათმობამ; როგორ აისახა ქართულ მწერლობაში, რომ „რუსულ მართლმადიდებლურ მესიანიზმს“ არაფერი ჰქონდა საერთო ქართულ ქრისტიანობასთან და, უფრო მეტიც, ქართულ ეროვნულ სულთან.

XIX საუკუნის ქართული ლიტერატურა ზედმიწევნით კარგად ასახავდა ეპოქათა მიჯნაზე მიმდინარე კულტურულ-ცივილიზაციურ პროცესებს, ქართულ-კავკასიური ცივილიზაციის ნეგატიურ ესტიმაციას რუსეთის მხრიდან და, შესაბამისად, არსებულ ისტორიულ გეოპოლიტიკურ რეალობას. ლიტერატურა ასახავდა ქართული საზოგადოების კრიზისს ცივილიზაციური არჩევანის წინაშე გაურკვევლობის გამო. ვფიქრობ, რომ სწორედ ამ ცივილიზაციური კრიზისის დაუძლეველობამ (და, განსაკუთრებით, ილიას მკვლელობამ) შეაპირობა მე-20 საუკუნის დასაწყისში საქართველოს დამოუკიდებლობის ხანმოკლეობა და ახალი სულიერი კრიზისი ცივილიზაციურ კრიზისთან ერთად. მოხსენებაში განხილულია XIX საუკუნე, როგორც გეოპოლიტიკური ცვლილებების ეპოქა და ამ ცვლილებებისა და კრიზისის ასახვის გზები ქართულ მხატვრულ ლიტერატურაში.

ლიტერატურა:

1. **გოგებაშვილი, ი.** (1976). დედაენა. თბილისი: გამომცემლობა „განათლება“.
2. **ყიფიანი, დ.** (2019). თხზულებანი, ტ. IV. თბილისი: საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა.

3. **აბაშიძე, კ.** (1970). ეტიუდები მე-19 საუკუნის ქართული ლიტერატურის შესახებ. თბილისი: გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“.
4. **ევგენიძე, ი.** (2000). ნარკვევები ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან. თბილისი: თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
5. **სეფიაშვილი, ნ.** (2015). ქართული ლიტერატურული პროცესის ძირითადი ტენდენციები 1890-იან-1900-იან წლებში. http://press.tsu.ge/data/image_db_innova/Disertaciebi/natia_sefashvili.pdf
6. **XIX-XX საუკუნეების ქართველ მწერალთა ეპისტოლური მემკვიდრეობა**, ტ. II, III, (2012), VIII (2018), რედაქტორები ქ. გიგაშვილი, მ. ნინიძე, თბილისი: გამომცემლობა „უნივერსალი“ (შოთა რუსთაველის სამეცნიერო ფონდის მიერ დაფინანსებული პროექტი).
7. **ახალი ქართული ლიტერატურის ისტორია**, II. (2010), თბილისი: თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა. http://press.tsu.ge/data/file_db/nashromebi/minashvili_axali_qartuli_LITERATURA%20II.pdf.

The report analyzes the bipolar tropology of Russia and the Caucasus in the Georgian literature of the XIX century, taking into account the historical reality and a comparative analysis of the literature. An attempt is made to explain what kind of changes in Georgian literature were caused by the loss of Georgian statehood in the early 19th century and the processes before which Georgia somehow closed its doors to the East under Georgievsky's treatise and became a member of a new geopolitical area; An attempt is made to explain how Georgian public opinion (the struggle of fathers and sons) was divided over Russia's entry and establishment in the Caucasus; What was the result of Georgia's voluntary or involuntary surrender of the history of its statehood in favor of universal Christian history? How it was reflected in Georgian literature that "Russian Orthodox Messianism" had nothing to do with Georgian Christianity and, moreover, with the Georgian national spirit.

The Georgian literature of the XIX century thoroughly reflected the ongoing cultural-civilizational processes at the turn of the epochs, the negative evaluation of the Georgian-Caucasian civilization by Russia and, consequently, the existing historical geopolitical reality. The literature reflected the crisis of the Georgian society due to the uncertainty in front of the civilized choice. I think that the invincibility of this civilizational crisis (and, especially, the assassination of Ilia) led to the short-lived independence of Georgia in the early 20th century and a new spiritual

crisis with a civilizational crisis. The report discusses the XIX century as an era of geopolitical changes and ways to reflect these changes and crises in Georgian fiction.

References

1. **Abashidze, K.** (1970). *Etiudebi me-19 saukunis qartuli literaturis shesaxeb*. Tbilisi: gamomcemloba „Sabwosa Saqartvelo“ [1. Abashidze K. (1970). *Etudes about 19th century Georgian literature*. Tbilisi, Publishing House “Soviet Georgia”].
2. **Evgenidze, I.** (2000). *narkvevebi qartuli literaturis istoriidan*. Tbilisi: Tbilisis saxelmwifo universitetis gamomcemloba. [Evgenidze I. (2000). *Essays from the history of Georgian literature*. Tbilisi, Tbilisi State University Publishing House].
3. **Sepiashvili, N.** (2015). *qartuli literaturuli procesis ziritadi tendenciebi 1890-ian _ 1900-ian wlebshi*. [Sepiashvili N. (2015). *The main tendencies of the Georgian literary process in the 1890s-1900s*]. http://press.tsu.ge/data/image_db_innova/Disertaciebi/natia_sefiashvili.pdf
4. **XIX-XX saukuneebis epistoluri memkvidreoba**, t. II, III, (2012), VIII (2018), redaqtoebi: Gigashvili k., Ninidze m., Tbilisi: gamomcemloba „Universali“ [Epistolary Heritage of Georgian Writers of XIX-XX Centuries, Volumes II, III, (2012), VIII (2018), editors: Gigashvili K., Ninidze M, Tbilisi, Publishing House “Universali”].
5. **Axali qartuli lieraturis istoria**, II. (2010), Tbilisis universitetis gamomcemloba. [History of New Georgian Literature, II. (2010), Tbilisi: Tbilisi University Press]. http://press.tsu.ge/data/file_db/nashromebi/minashvili_axali_qartuli_LITERATURA%20_II.pdf

ილია ჭავჭავაძის „მგზავრის წერილების“
პრობლემატიკა
Problematic of Ilia Chavchavadze's *Letters of
a Traveler*

ნანა გონჯილაშვილი
Nana Gonjilashvili

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javahishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: დიგეზია, პერიოდიზაცია, ეპოქა,
ქრონოლოგია, მსოფდმხედველობა, ჟანრი.

Keywords: Literature, Periodization, Epoch, Chronology, Worldview,
Genre.

ილიას მთავარი სათქმელი და კითხვა-სატკივარი „მგზავრის წერილების“ ფინალშია გაცხადებული. სიუჟეტის დანარჩენი მონაკვეთები და ეპიზოდები, მხატვრულ-სახეობრივი სისტემა საფეხურებად ლაგდება და ერთი მიზნობრივი ცენტრისკენაა მიმართული, მის ჩვენებას ემსახურება. თავის მხრივ, ნაწარმოების ეს ძირითადი იდეური ნასკვი განსაზღვრავს და საზრისს აძლევს თხზულების ყველა ეპიზოდს. ამგვარი ურთიერთმიმართება ადუღებებს მთელ ნაწარმოებს და „მგზავრის წერილები“ დრო-სივრცულ მდინარებაში „ერის წყლულის“, „ბედისა და უბედობის“, მოძრაობა-უძრაობის, ნათლისა და ბნელის, სამომავლო გზების ძიება-დასახვის მათიანედ იქცევა.

„პოვოსკა“, „იამშჩიკი“, „პოდპორუჩიკი“, „ფრანსიელი“ და მათთან დაკავშირებული რეალიები ერთ სისტემად შეკრული სააზროვნო სახე-იდებია; საქართველოს ანმეოს, რეალური ყოფის წარმომაჩენელი სურათებია, რომლებიც, იმავდროულად, წარსულისაკენ მიგვაპყრობინებს მზერას; უფრო ცხადად გამოკვეთს ანმეოს მტკივნეულ რეალობას, რაც, ავტორის ჩანაფიქრით, ერის მოძრაობაში მოყვანას, გამოღვიძებას ემსახურება.

მგზავრი-ილიას საკუთარ თავთან საუბარი, რომელიც მამულთან შესაძლო შეხვედრის სხვადასხვა ვარიანტს წარმოაჩენს, საბოლოოდ მათი სიტყვიერი კავშირის დამყარებით, ერთმანეთის გულითადი მიღება-შეთვისებით წარმოდგება. მგზავრის თვალთახედვით, მშობელ ქვეყანასთან სიტყვიერი ურთიერთობა დამყარებულია, საქმიანი კავშირი - გასარკვევი. ამ კითხვაზე პასუხს გვაძლევს ნაწარმოების მომდევნო თავები, კერძოდ, მყინვარისა და თერგის კონტრასტული სახე-სიმბოლოების ჩვენება-გახსნა მთავარი იდეის გამოკვეთას ემსახურება - მოძრაობა არის ქვეყნის სიცოცხლის მიმცემი. ამდენად, იკვეთება სიტყვისა და საქმის ჭეშმარიტი კავშირი. თუ მყინვარისა და თერგის შედარებამ სიტყვისა და საქმის ერთიანობა გამოკვეთა, დღისა და ღამის სიმბოლო-წყვილმა (ნათელსა და ბნელს შორის მკვეთრი საზღვრის გავლებით, ნათლის უპირატესობის ჩვენებით), ჩვენი აზრით, ადამიანის დანიშნულება, საამქვეყნო ვალი უნდა წარმოაჩინოს. დღისა და ღამის კონტრასტული შინაარსის ჩვენება საფუძველს ამზადებს ზოგადად ადამიანისა, შემდგომ კი „გაღვიძებული ადამიანის“ იდეის წარმოსაჩენად.

„მგზავრის წერილების“ მხატვრულ-სტრუქტურული მთლიანობა სხვადასხვა თავში წამოჭრილი კითხვა-პასუხების, მხატვრულ სახეთა ურთიერთმიმართების შედეგადაა მიღწეული. წინა-

რე თხრობის ესა თუ ის მოვლენა თავს იჩენს სიუჟეტის შემდგომ მსვლელობაში, განმარტებული და ახსნილია ლოგიკური თანამიმდევრობით და საოცარი სიმწყობრის განცდას ბადებს. ყოველივე ზემოთქმულის შედეგად შეგვიძლია, ჩამოვაცალიბოთ მგზავრის გულსა და გონებაში გამოკვეთილი სამოქმედო პროგრამა, რომელიც წარსულის, აწმყოსა და მომავლის თვალსაწიერით ფასდება: სიტყვა, საქმე, სიკეთის გზაზე შემდგარი „გაღვიძებული ადამიანი“, გულითა და საქმით წმინდა. სწორედ ისაა ქვეყნის თავისუფლების შემოქმედი.

„მგზავრის წერილებში“ ცხადად იკვეთება III და VI-VII თავების ურთიერთმიმართება, კერძოდ, ქვეყანასთან შესაყრელად მიმავალი მგზავრის ფიქრი-საწახარი და მგზავრისა და ლელთ ღუნისა შეხვედრა-დიალოგი. ზემოაღნიშნული თავები ერთმანეთს ემსგავსება არა მარტო ზოგადი მსჯელობით, უპირველეს ყოვლისა, კონკრეტული საკითხებისა თუ მოვლენების წარმოჩენა-შეფასებით. III თავში მგზავრი საკუთარ თავს ესაუბრება, რაც, თავის მხრივ, ქვეყანასთან დამოკიდებულებას წარმოაჩენს; ეს მიმართვა VI-VII თავებში ლელთ ღუნისა უკავშირდება, ამ პერსონაჟთან შეხვედრითა და მასთან ურთიერთობით ამოიცნობა და იძენს საზრისს. ლელთ ღუნია სიმბოლოა მშობელი ქვეყანისა, „პატარა მთის ცხენითა“ და ქართული სამოსით, ფიქრითა და განსჯით, გულის თვალითა და გულის ყურით. მოხევის (სიმბოლოურად, ქვეყნის) გულისტკივილი მგზავრის ყოველგვარი იჭვნეული ვარაუდის, წამოჭრილი პრობლემის გადაწყვეტაა, გზის გამკვლავ-დამსახავია. III თავში მგზავრი ილიას მიერ დასმულ კითხვებს VI-VII თავებში ლელთ ღუნისა თხრობა სცემს პასუხს. ზემოაღნიშნულ თავებს კი შუა ღერძად გასდევს IV-V თავები - ნათლის - ვითარცა დიდი სიცხადისა და სიკეთის დასაბამის, „მოძრაობა“-საქმის („საქმე საქმეშია“) და გაღვიძებული ადამიანის ერთობის იდეა. ზემოაღნიშნული თავები მწყობრად ჩამოყალიბებული აზრის, წამოჭრილი პრობლემებისა და დასახული მიზნის ერთიან სისტემას ქმნის „მგზავრის წერილების“ კომპოზიციაში და საბოლოოდ მგზავრი ილიას, შემდგომში კი „თერგდალეულთა“, სამოქმედო პროგრამად წარმოადგება. მგზავრი-ილიასა და საყვარელი მიწა-წყლის მოხეურ კილოზე საუბარში მხატვრული წარსული, აწმყო და მომავლის პერსპექტივა ანარეკლია ისტორიული წარსულის, აწმყოსა და მომავლისა. ასეთ მასშტაბურ ხედვას კი თხზულების თითოეული ეპიზოდი, მოვლენა და მხატვრული სახე-იდეა უმზადებს საფუძველს, რაც, თავის მხრივ, წარსულსა და აწმყოს

აერთიანებს, რათა მომავლისაკენ მიგვაპყრობინოს მზერა. დრო და სივრცე ვლადიკავკასიდან ტფილისამდე ეროვნული მსოფლმხედველობითაა გაჟღერებული და წარსულიდან აწმყოს გავლით მომავლისაკენ მიმავალ გზად გაიაზრება.

Ilia's main message and question-dilemma reveals itself at the finale of the *Letters of a Traveler*. All the other parts and episodes of the plot, the creative-image system are organized gradually and are directed towards one target center, serve the cause of showing the mentioned. In return, the given main idea knot of the literary work defines and gives sense to all the episodes of the essay. Such interrelation solidifies the whole work and in the time-space flow, *Letters of a Traveler* transforms into the chronicles of "nation's ulcer", "luck and misfortune", movement-immobility, the light and the darkness, search for and setting of future roads.

"Povoska", "Iamshchik", "Podporuchik", "Fransieli" and realities affiliated with them are the thinking image-ideas tied into one system; they are the images of Georgia's present, real life, which, at the same time turn our sight towards the past; they show the painful reality more clearly, which, by the author's intention, serve the task of moving the nation, awakening it.

Conversation of Ilia the Traveler with himself, which represents several versions of possible meeting with the homeland, eventually shows itself as verbal connection between them, heartfelt acceptance-assimilation of each other. In the Traveler's belief, verbal communication with the homeland is there, but the business relation still needs to be cleared. Answer to this question comes in next chapters, namely, showing-unveiling of the contrast image-symbols of the Glacier and Tergi serves for outlining the main idea – movement is what will give life to the country. Therefore, the true connection between the speech and deed is shown. If the comparison of the Glacier and Tergi shows the unity of the speech and deed, the symbolic pair of the day and night (through clearly drawing the boundary between the light and the darkness; with showing the superiority of the light), we believe, must show the human purpose in this life. Displaying the contrasting essence of the day and night prepares basis for revealing first the idea of a human and later of "the awakened human".

The creative-structural uniformity of the *Letters of a Traveler* is achieved through questions-and-answers, interrelation of creative images, shown in different chapters. Different events shown in previous narration appear in the later development of the plot; it is all clarified and described with logical sequence and evokes the sense of amazing organization. Based on all the aforementioned, we are able to see the action program outlined in the Traveler's heart and mind, which is evaluated from the viewpoint of the past, present and future: speech, deed, "awakened human" taking the road of the good, pure with heart and deed. They are the creators of the freedom of the country.

The interrelation between the III and VI-VII chapters is clear in the *Letters of a Traveler*, namely, the thoughts-dilemma of the Traveler on his way to meeting the country and the meeting-dialogue of the Traveler and Lelt Gunia. The aforementioned chapters are similar not only by general discussion, but, primarily by revealing-evaluating specific topics or events. In the III chapter the Traveler talks to himself, which, in return, reveals the attitude towards the country; in VI-VII chapters, this relates to Lelt Gunia; it is seen and gains sense by the meeting with this character and communicating with him. Lelt Gunia is the symbol of the homeland, with "the small mountain horse" and Georgian national clothes, thoughts and discussions, heartfelt actions. The heartache and pain of the Mokheve (symbolically of the country) is the solution, guidance for all the doubts, problems that the Traveler is thinking about. Questions asked by Ilia the Traveler in the III chapter are answered by Lelt Gunia's narration in the VI-VII chapters. These chapters are based as on a middle axis on IV-V chapters – the idea of the unity of the light, as of the greatest truth and goodness, "movement"-deed ("deeds are in deeds") and of the awakened human. The mentioned chapters create the unified system of perfectly formed thoughts, raised problems and set goal in the composition of the *Letters of a Traveler* and eventually the Traveler appears as Ilia's and later of the Tergdaleulis' action program. In the conversation between Ilia the Traveler and the beloved homeland with Mokhevian accent about fiction past, present and future perspective is the reflection of historic past, present and future. Such broad vision is based on each episode, happening and fiction image-idea of the literary work, which, on its behalf, unites the past and present, in order to make us to look towards the future. Time and space from Vladikavkaz to Tbilisi is full of national worldview and is considered as the road from past, through present, towards the future.

პერსონაჟთა დახატვის ხერხები დავით
კლდიაშვილის შემოქმედებაში
Character Drawing Techniques in Davit
Kldiashvili's Literary Works

ანა დოლიძე
Anna Dolidze

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javahishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: დავით კლდიაშვილი, მხატვრული შემოქმედება,
პერსონაჟი, დახატვის ხეხი.

Keywords: Davit Kldiashvili, Literary Works, Character, Drawing Tech-
niques.

დავით კლდიაშვილის თითოეული პერსონაჟი ინდივიდუალური ნიშან-თვისებებით არის შემკული. ჩნდება კითხვა: რა განაპირობებს მათ ინდივიდუალობას? როგორია მწერლის მიერ პერსონაჟთა ხატვის ხერხი, რაც განაპირობებს მათ სხვათაგან განსხვავებულ მხატვრულ სახეს. კლდიაშვილის მოთხრობებზე დაკვირვება გვიჩვენებს, რომ მწერალი ჯერ ავტორისეული მსჯელობით ახასიათებს პერსონაჟს, შემდეგ კი მეტყველებით. მეტყველება, ფრაზები სძენს მას იმ თავისებურებას, რომელიც სხვა პერსონაჟს არა აქვს. კლდიაშვილის ყველაზე ცნობილი მოთხრობა „სამანიშვილის დედინაცვალია“. ავტორი ნაწარმოებს ბეკინა სამანიშვილის დახასიათებით იწყებს: „ბეკინა სამანიშვილი, რასაკვირველია, ღარიბი აზნაური იყო, გვარიანი ღარიბიც...“ ამას მოჰყვება ბეკინას სარჩო-საბადებლის აღწერა და მისი დამოკიდებულება თავისი მდგომარეობისადმი - „ბეკინას კი თავისი თავი მდიდრებში მოჰქონდა და ვინ იქნებოდა, რომ თავის სიღარიბეზე ერთი სიტყვა წამოეცდევინებინა ბეკინასათვის?“ ამ დამოკიდებულებას მოსდევს ავტორის შეფასება, რომელიც სხვათა სიტყვებით არის გამოხატული: „როგორც იმერეთში ამბობენ, ერთობ გადაპრანჭული იყო ჩვენი ბეკინა“ (კლდიაშვილი 1988 : 94). ავტორისეული სიტყვების გარდა, კლდიაშვილის პერსონაჟს ახასიათებს მისივე მეტყველება. ბეკინას გერგილიანობა, მოსწრებული სიტყვა სჩვევია. რძლის ხშირ შვილოსნობაზე მოხუცი ღიმილით ამბობს: „შე ქალო, ზოგ საქმეში სიმარჯვე მარგებელი კი არა, მავნებელიცაა...“ თავისი გადანყვეტილების შესახებ, რომ მისი ცოლის მოყვანა ოჯახს არავითარ საფრთხეს არ შეუქმნის, ბეკინა კომენტარს აკეთებს შვილთან: „შე კარგო კაცო, მე ერთი ბებრუხანა მოვათრიო, შენ რატომ უნდა დაიღუპო?... დედაბერმა რავა უნდა შეგაშინოს, შე გლახაკო?!“ (კლდიაშვილი 1988 : 97). ამ სიტყვებით ბეკინა ანეიტრალებს თავის სერიოზულ გადანყვეტილებას და უმსუბუქებს შვილს ამ გადანყვეტილების მოსალოდნელ სიმწვავეს. როდესაც ბეკინა იგებს შვილის განზრახვას, რომ ორნაქმარევი, უშვილო ქალი შეურჩიოს მამამისს, ის სვამს იუმორისტულ კითხვას: „ი წყულმა მეც რომ გამაყოლოს წინანდელებს, რას მიპირებ მაშინ? ა? – ხა, ხა, ხა!“ როდესაც პლატონი სამოგზაუროდ გლეხი პავლია ლომიაშვილის გადატყავებულ ცხენს ითხოვებს, ბეკინა ირონიულად კითხულობს: „ე ბედაური ვის გამოართვა, მელანო ჩემო?“ და ნათქვამს აყოლებს: „არ დოუვარდეს გზაში, შე ქალო!“ ირონია და სიმსუბუქე ახასიათებს ბეკინას მეტყველებას. მაშინაც კი, როდესაც ტრაგედია დატრიალდება, ბეკინა არ ერიდება თავისი შეცდომის

აღიარებას და შვილის მდგომარეობის სირთულის განეიტრალებას ცდილობს: „მომკვდარიყავი... მარიკასთან ერთად მიწას შევეჭამე და ამ დღეს არ მოვხწრებოდი ნეტავი!“ მისი ეს ფრაზა ნაღვეითაა სავსე და კრავს, ასრულებს პერსონაჟის სახეს.

ჩვენ მაგალითად მოვიყვანეთ ბეკინას მხატვრული სახე კლდიაშვილის შემოქმედებიდან. ზოგადად კი, მის პერსონაჟებზე დაკვირვებამ გვიჩვენა, რომ მწერალი გმირთა დახასიათების ამ სქემას თითქმის ყველგან იმეორებს – ავტორისეულ აღწერას ენაცვლება გმირის ქმედება, ამ ქმედების ავტორისეული შეფასება და პერსონაჟის დიალოგი სხვა პერსონაჟთან, რომელშიც კიდევ უფრო მკვეთრად იხატება მისი სახე – ბუნება და ხასიათი.

ლიტერატურა:

1. **კლდიაშვილი, დ.** (1988), ქართული პროზა, წიგნი XIV, თბილისი: „საბჭოთა საქართველო“.

All of David Kldiashvili's characters are decorated with individual features. The question arises: What makes some so individual? What is the writer's technique of drawing characters and what determines their different literary image? Analysis of Kldiashvili's short stories shows that at first the author describes a character by author's discussion and then by their way of speech. Speech, phrases give him the peculiarity, which other characters lack. The most famous story by Davit Kldiashvili is *Samanishvili's Stepmother*. Author starts the story by describing Bekina Samanishvili: "Bekina Samanishvili, of course, was a poor noble, quite poor even..." This is followed by the description of Bekina's property and his attitude towards his situation – "Bekina believed himself to be rich and there was no man on earth who could make Bekina to admit his poverty." This attitude is by the author's assessment, expressed in the words of others: "As they say in Imereti region, Bekina was always "dressed up." (Kldiashvili 1988 : 94). Along with the author's words, Kldiashvili's character is also well described by his own style of speech. About his daughter-in-law giving birth often, the old man smilingly says: "Woman, in some cases, being good in something is not beneficiary, it is harmful even..." While commenting to his son that his decision to marry will not

harm the family, Bekina says: "My good man, why would it kill you if I bring some old woman here?... How can you be afraid of an old woman, you, poor man?!" (Kldiashvili 1988 : 97). With these words Bekina neutralizes his serious decision and makes the expected severity of this decision for his son seem easier. When Bekina learns about his son's intension to choose the twice widowed, childless woman for his father, he asks a humorous question: "If that cursed woman makes me to follow those two previous, what will you do then? Ha? Ah, ah, ah!" When Platon borrows peasant Pavlia Gomiashvili's old horse to travel, Bekina ironically asks: "Who did he get this stallion from, Melano, my dear?" and adds: "It might fall down on the way, woman!" Irony and lightness characterizes Bekina's narrative. Even when the tragedy happens, Bekina does not refrain from recognizing his mistake and attempts to neutralize the complexity of his child's situation: "I wish I would have died... Wish I would have been eaten by the grave like Marika and never seen this day!" This phrase is full of grief and completes the character's image.

As an example, we have discussed Bekina's literary image from Kldiashvili's works. In general, observation of his characters by Davit Kldiashvili has shown to us that the writer repeats the given scheme of describing characters almost everywhere – author's description is replaced by the character's action, author's assessment of that action and character's dialogue with other character, which even sharper reveals his image – nature and mood.

References:

Kldiashvili, D. (1988), Kartuli proza, wigni XIV, Tbilisi: "Sabwota saqartvelo" [Georgian Prose, Book XIV, Tbilisi: Soviet Georgia].

ტერმინი „ხელოვნება“, როგორც ახალი
ესთეტიკური პარადიგმა XIX საუკუნის
დასაწყისის ევროპულ და ქართულ
ფილოსოფიურ აზროვნებაში
The term “art” as a new aesthetic paradigm
in European and Georgian philosophical
thinking of the early XIX century

თამარ ვეფხვაძე
Tamar Vepkhvadze

სსიპ ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Social and Political Sciences

საკვანძო სიტყვები: ხელოვნება, ესთეტიკა, ფილოსოფია,
თარგმანი.

Key words: art, esthetic, philosophy, translation.

ქართულ სინამდვილეში ტერმინი „ხელოვნება“ ახალი, წმინდა ესთეტიკური გაგებით, „მხატვრული შემოქმედების“ თვალსაზრისით – ფრანგი ფილოსოფოსის, პრუსიის აკადემიის წევრის, ჟან-პიერ ფრიდერიკ ანსილიონის (1767-1837) ნაშრომის „ესთეტიკებრნი განსჯანი“ დავით ბაგრატიონისეულ (1767-1819) თარგმანში (1815) გვხვდება. როგორც ცნობილია, ტერმინი „ხელოვნება“ (ბერძნ. techne) ისტორიულად სხვადასხვაგვარად განიმარტებოდა. ამ ტერმინით აღინიშნებოდა საზოგადოებაში დამკვიდრებული პრაქტიკა, ბუნება, ინდივიდუალური შემოქმედება თუ ხელოსნობა, ასევე, რელიგიურ-მისტიური რიტუალები. ის მსგავსებას ამჟღავნებს და უკავშირდება ისეთ ცნებებს, როგორიცაა „art - scientio - искусство - ხელოვნება“. ქართული თეორიულ-ლიტერატურული და ესთეტიკური აზროვნების ისტორიისათვის განსაკუთრებით საყურადღებოა ეს ტერმინი, თუმცა მისი ერთგვარი მონაცვლე ჩვენს მწერლობაში არსებობდა. ეს იყო – „სახისმეტყველება“ (სირაძე რ., 1982).

რაც შეეხება საკუთრივ ტერმინს „ესთეტიკა“ (რომლის ეტიმოლოგია უკავშირდება მგრძობელობას, მოვლენების გრძობით აღქმას), ის „მშვენიერების“ შესახებ მოძღვრების მნიშვნელობით დაამკვიდრა გერმანელმა მეცნიერმა ბაუმაგარტენმა 1750 წლიდან და მას ქართველი საზოგადოებრიობა სწორედ ანსილიონის „ესთეტიკებრნი განსჯანის“ დავით ბაგრატიონისეული თარგმანის საშუალებით გაეცნო. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ეს თხზულება იყო პირველი ესთეტიკური ხასიათის ნაშრომი, რომელიც ქართულ ენაზე ითარგმნა. ეს ფაქტი, თავის მხრივ, უდიდესი მნიშვნელობისაა.

პირველყოვლისა, საყურადღებოა, რომ, ანსილიონის აზრით, ხელოვნება გონების პროდუქტია: ანსილიონის მიხედვით, ადამიანის გონებას ძალუძს უსაზღვრო განვითარება, რაც მისი მორალური თუ სოციალური ზრდის აუცილებელი პირობაა, და ეს ყოველივე („საკვირველნი თვისებანი“) მას ბუნებით აქვს მომადლებული.

ანსილიონი იმ აზრს ავითარებს, რომ ხელოვნებაში ესთეტიკურ ფენომენს ამაღლებული ქმნის. თუმცა ამაღლებული ანსილიონთან მშვენიერების განცდით მიიღწევა.

ანსილიონისთვის ხელოვნების ესთეტიკური ფუნქცია ელიტარული ფენომენია. მისი აზრით, ასეთი სტილის ხელოვანნი იყვნენ ჰომეროსი და ვირგილიუსი, ჰორაციუსი, ჰეროდოტე და ქსენოფონტე. ანსილიონი ამაღლებული, პომპეზური ხელოვნების მომხრეა: აღსანიშნავია, რომ ანსილიონის მსჯელობა ამაღლებულისა და

მშვენიერების შესახებ კანტის სპეციალური ტრაქტატიდან მომდინარეობს. თავის მხრივ, კანტი ხელოვნების შთაგონებითი ფუნქციის განმარტებისას ეფუძნება ნეოპლატონისტურ-ქრისტიანულ ესთეტიკას.

ანსილიონი ხელოვნებაში მშვენიერების პრიმატის მომხრეა, რითაც იგი ამ კატეგორიის ანტიკურ გააზრებას უახლოვდება. ცნობილია, რომ უკვე შუა საუკუნეებისათვის ესთეტიკურის გამოვლენის ძირითად კატეგორიად ამალღებული იქცა; მაგრამ ამალღებული არა ანსილიონის გაგებით, რომელსაც მშვენიერების განცდა ბადებს, არამედ როგორც სილამაზის უარყოფით მიღწეული რამ. ასეთი ტენდენცია საკმაო დროის მანძილზე არსებობდა.

ანსილიონი გრძნობის, გამოხატვისა და სჯის საშუალებით მშვენიერის შეცნობის პოზიციიდან ხელოვნების დიალექტიკურ თეორიას ავითარებს. ანსილიონი ხელოვნების ძირითად არსად განწმენდის, კათარზისის ფუნქციას მიიჩნევს. ხოლო განწმენდა მასთან, ისევე, როგორც ნეოპლატონიზმში, ადამიანის ამალღების პირობაა, რომელსაც არა მხოლოდ გნოსეოლოგიური, არამედ ეთიკური და ესთეტიკური მნიშვნელობაც გააჩნია.

აღსანიშნავია, რომ ანსილიონ-ბაგრატიონისეული მსჯელობა უახლოვდება შემეცნების საგნის პეტრინისეულ გააზრებას. პროკლესა და პეტრინის მიხედვით, შემეცნება სულის საფეხურიდან იწყება: იგი ზე-აღმავალი გზით მოძრაობს და სულსა და პირველ საწყისს შორის არსებულ ყოველ საფეხურს გაივლის. აქ სულსა და პირველ საწყისს შორის მდებარე საფეხურები შემეცნებელსაც წარმოადგენს და შესამეცნებელსაც, როგორც „გამგონე“ და „გასაგონი“.

ეს პრობლემა ფილოსოფიაში, შეიძლება ითქვას, მარადიული პრობლემაა, რომელსაც დიდი ადგილი ეჭირა ახალი დროის ფილოსოფიაში და, კერძოდ, სოლომონ დოდაშვილის ნააზრევში.

ჟ. ანსილიონის თხზულების - „ესთეტიკებრნი განსჯანი“ - ქართული თარგმანის მიხედვით კიდევ ერთხელ მტკიცდება, რომ XVIII-XIX საუკუნეების ქართული ფილოსოფიურ-ესთეტიკური აზრის განვითარება, ერთი მხრივ, მიმდინარეობს წარსული ფილოსოფიური მემკვიდრეობისადმი შემოქმედებითი მიდგომით, ხოლო მეორე მხრივ, მას თავისი შესატყვისი აქვს ევროპულ ფილოსოფიაში.

დიგეზაგუა:

- 1. ვეფხვაძე, თ.** (2006), ქართული პრერომატიზმის ტიპოლოგიური ასპექტები, თბილისი: „საარი“.
- 2. კუკავა, თ.** (1967), ქართული ფილოსოფიური აზრის ისტორიიდან, თბილისი: „განათლება“.
- 3. სირაძე, რ.** (1982), სახისმეტყველება (საუბარი ქართულ ესთეტიკაზე), თბილისი: „ნაკადული“.

In Georgian reality, the term “art”, can be found in a new, purely aesthetic sense, in terms of “artistic creation” – in the translation (1815) of Jean-Pierre Frédéric Ansillon’s (1767-1837) work “Aesthetic Judgments”, a French philosopher, member of the Prussian Academy, by Davit Bagrationi (1767-1819). As we know, the term “art” (Greek “techne”) has been historically interpreted in various ways. The term referred to practices established in the society, nature, individual creativity or crafts, as well as religious and mystical rituals. It shows a resemblance to the concepts such as “art – scientio – искусство – art”. This term is especially noteworthy for the history of Georgian theoretical-literary and aesthetic thinking, however, a kind of substitute existed in our writing. It was “Facial expression” (Siradze R. (1982).

As for the term “aesthetics” (the etymology of which is related to sensitivity, sensual perception of events), this term was introduced since 1750 by the German scientist Baumgarten in the meaning of the doctrine about “beauty” and the Georgian society got familiar with it with through the translation of Ansillon’s work “Aesthetic Judgments” translated by Davit Bagrationi. It should also be noted that this work was the first aesthetic work to be translated into Georgian. This fact, in turn, is of the utmost importance.

First of all, it is noteworthy that in the opinion of Ansillon art is a product of the mind: according to Ancillon, the human mind is capable of boundless development, which is a necessary condition for its moral or social growth, and all these (“wonderful qualities”) are bestowed by nature.

Ansillon develops the idea that the sublime creates an aesthetic phenomenon in art. However, the sublime is achieved with a sense of beauty in Ansillon’s work.

For Ansillon esthetic function of the art is an elite phenomenon. In his opinion such artists were Homer and Virgil, Horace, Herodotus and Xenophon. Ansillon supports the sublime, pompous art: it is noteworthy that Ansillon's discussion about the sublime and the beautiful comes from Kant's special treatise. In turn, Kant defines the inspirational function of the art based on Neoplatonist-Christian aesthetics.

Ansillon supports the primacy of beauty in art, thus approaching closer to the ancient understanding of this category. It is known that the sublime already became a major category of aesthetic expression by the Middle Ages. But the sublime, not in the opinion of Ansillon, which evokes a sense of beauty, but as something achieved by denial of the beauty. Such tendency has existed for quite some time.

Ansillon develops the dialectical theory of art from the position of perception of the beauty through feeling, expression and punishment. Ansillon considers the function of purification and catharsis to be the main essence of art. And purification according to him, as in Neoplatonism, is a condition of human ascension, which has not only epistemological but also ethical and aesthetic significance.

It is noteworthy that reasoning of Ansillon Bagrationi approaches the understanding of the subject of cognition of Petritsi. According to Proclus and Petritsi, cognition begins from the stage of the soul: it moves in an ascending way and passes through every stage between the soul and the first beginning. Here the steps between the soul and the first beginning represent both the conscious and the cognoscible as "listener" and "understandable".

We may say that this is an eternal problem in philosophy, which occupied a large place in the philosophy of the new time, and, in particular, in the thoughts of Solomon Dodashvili.

According to Georgian translation of Ansillon's work "Aesthetic Judgments" proves once again that development of Georgian philosophical-aesthetic thinking in the 18th and 19th centuries proceeds with a creative approach to the philosophical heritage of the past, on the one hand, and on the other hand, it has its equivalent in European philosophy.

References:

1. **Vepkhvadze, T.** (2006). Kartuli preromantizmis tipologiuri aspektebi. [Topological Aspects of Georgian Pre-Romanticism]. Tbilisi: Saari.
2. **Kukava, T.** (1967). Kartuli filosofiuri azris istoriidan. [From History of Georgian Philosophical Thought]. Tbilisi: Ganatleba.
3. **Siradze, R.** (1982). Sakhismetkveleba (Saubari qartul estetikaze). [Facial expression (Talk about Georgian aesthetics)] Tbilisi: Nakaduli.

ვაჟა-ფშაველას უცნობი პუბლიკაციები Vazha-Pshavela's unknown publications

მაია იანტბელიძე
Maia Iantbelidze

ფილოლოგი, სოციალურ მეცნიერებათა დოქტორი
Philologist, Doctor of Social sciences

საკვანძო სიტყვები: უცნობი, ფსევდონიმები, პოლემიკა,
პუბლიცისტური, მანერა.

Key words: unknown, pseudonyms, polemic, publicistic, manner.

ვაჟას მდიდარ ლიტერატურულ მემკვიდრეობას სრულად რო-
დი იცნობს მკითხველი. მისი წერილებისა და ნაშრომების ნაწილი
დღემდე უცნობი ფსევდონიმებითაა. ცნობილი ქართული გაზეთის,
„ივერიის“, თანამშრომლები, როგორც საერთოდ იმ დროს იყო გავ-
რცელებული, თავიანთ ნაწერებს ხშირად ფსევდონიმითა და ინი-
ციალებით აქვეყნებდნენ. ვაჟასაც, როგორც „ივერიის“ აქტიურ
თანამშრომელს, თავისი ფსევდონიმები ჰქონდა: „პარასკევა“, „ვ-ა
ფ-ლა“, „იქაური“, „ჟულიკა გოგოჭური“ და ა.შ. მე-19 საუკუნის მერე
ნახევრის ქართული პერიოდული პრესის მცოდნეს უსათუოდ შემ-
ჩნეული ექნება ერთი გავრცელებული, საინტერესო პუბლიცისტური
მანერა - ფსევდონიმური ავტორის პოლემიკა გამოგონილ პირთან.
ფიქრობენ, რომ „წერილი მეგობართან“ რუბრიკით დაბეჭდილი
სტატიები, რომლებიც მიძღვნილია ერთი ადრესატის, „ძმა ექვთი-
მესადმი“ და წარმოადგენს ერთმანეთის ლოგიკურ გაგრძელებას,
ვაჟა-ფშაველას ეკუთვნის. 14 საინტერესო პუბლიცისტური წერილი?
ეს არის მოგონილი პოლემიკა ორ მეგობარს შორის - რუსეთში ხან-
გრძლივად მყოფ ექვთიმეს ყრმობის მეგობარი მამუკა დროდადრო
აცნობს სამშობლოს ცხოვრების ავ-კარგს. ამ სტატიებში მიმოხი-
ლულია საქართველოს სატკივარი და არსებული რთული მდგომარ-
ეობიდან გამოსავლის გზების ძიებაა. აღსანიშნავია, რომ ამ წე-
რილებში დასმული პრობლემების გადაწვეტისას, სოციალური თუ
ეროვნული საკითხების განხილვისას, ვაჟა ტიპიურ სამოციანელად
წარმოგვიდგება. საინტერესოა ისიც, რომ 1880-93 წლებში გამოქ-
ვეყნებული, დღემდე ცნობილი ვაჟას წერილების საერთო რაოდენ-
ობა არ აღემატება აქ მიმოხილული სტატიების რიცხვს. ცხადია, ამ
მასალის მნიშვნელობა განსაკუთრებულია დიდი ქართველი მწერ-
ლის პუბლიცისტური მემკვიდრეობის შემდგომი შესწავლისათვის.

არის კიდევ ვაჟა-ფშაველას თიანური უცნობი პუბლიკაციები.
ისინი სხვადასხვა ფსევდონიმით არის გამოქვეყნებული. მათ შო-
რის ოქტომბრის რევოლუციამდე ჟურნალ-გაზეთებში მრავალი წე-
რილი ქვეყნდებოდა „მოკეთის“ ფსევდონიმით.

1890 წელს გაზეთ „ივერიაში“ „დროებით თიანელის“ ფსევ-
დონიმით ვრცელი კორესპონდენცია გამოქვეყნდა, სათაურით „ხმა
პროვინციიდან“. ეს წერილი იუმორისტულია და დაბა თიანეთში
არსებულ სოციალურ ნაკლოვანებებსა თუ უკუღმართობებს ეხება.
ამ წერილს მაზრის ინტელიგენციაში დიდი აყალ-მაყალი მოჰყვა,
თუმცა ავტორის ვინაობა ვერ დაადგინეს. ვინ შეიძლებოდა ყოფი-
ლიყო ის? მე-19 საუკუნის 90-იან წლებში ვისაც შესტკიოდა გული,

ვისაც შეეძლო ასეთი მაღალმხატვრული იუმორით წერა. პეტერბურგიდან დაბრუნების შემდეგ ვაჟა დამკვიდრდა სოფელ ჩარგალში, დედმამისეულ ნაფუძარში. მაზრის ცენტრში - თიანეთშიც ხშირად დაიარებოდა. თავისი ფელეტონებისა და კორესპონდენციების არაჩვეულებრივი ციკლით აწვდიდა საზოგადოებას იქაურ ამბებს. ფიქრობენ, რომ ზემოხსენებული წერილიც ამ ციკლის ნაწილად უნდა მივიჩნიოთ. ამას ამტკიცებს წერის მხოლოდ ვაჟასთვის დამახასიათებელი მანერა და სხვა წერილებთან აზრების დამთხვევა, სტილი, მწერლისთვის დამახასიათებელი ფრაზეოლოგია, საკითხის დაყენების სპეციფიკა, ნაკლოვანებების მიზეზების მიგნებისა და მათგან გათავისუფლების გზები და ა.შ. ხანგრძლივი კვლევა-ძიების შედეგად დადგინდა, რომ ზოგიერთი ზემოხსენებული და ზოგიერთი სხვა წერილიც, უცნობი პუბლიკაციების ბრწყინვალე ნიმუშები, რომლებზეც აქ არ შევჩერებულვართ („ილდაკნის გმირები“, „თიანეთის მაზრა“, „თიანეთის ვითარება“ და სხვ.), ვაჟა-ფშაველას ლიტერატურული მემკვიდრეობის ნაწილია. რამდენად სანდოა ეს ვერსიები, ამას მომავალი აჩვენებს, რადგან ვაჟა-ფშაველას პრობლემეტიკა, სტილი, ენა და პათოსი თანადროულად აღიქმება დროის სხვა ეპოქალურ ლოკაციებშიც, როგორც ქართული კლასიკური მემკვიდრეობა.

ლიტერატურა:

1. „ივერია“ (1890), N173
2. „ივერია“ (1893 წ), N178
3. **ლუკიშვილი ს.** (1969), ვაჟა-ფშაველას უცნობი პუბლიცისტური წერილების სერია „ივერიის“ (1889-1893წწ.) ფურცლებზე, „მნათობი“, 1969, N1.
4. **აბრამიშვილი ვლ.** (1977), ვაჟა-ფშაველას თიანური უცნობი პუბლიკაციები, „ახალი თიანეთი“, 1977, 21, 26, 30 ივლისი.

Vajra's rich literary heritage is not fully known to the reader. Some of his letters and works are with hitherto unknown pseudonyms. Collaborators of the well-known Georgian newspaper "Iveria", as it usually happened at that time, often published their writings with pseudonyms and initials. Vazha, as an active collaborator of "Iveria", had his pseudonyms too:

“Paraskeva”, “V-a p-la”, “Ikauri”, “Zhulika Gogochuri”, etc. The cognoscente of Georgian periodical press of the second half of the 19-th century would have noticed one common, interesting publicist manner - the polemic of a pseudonymous author with a fictional person. It is thought that the articles published under the rubric “Letter to a Friend”, which are dedicated to one addressee “Brother Ekvtime” and represent a logical continuation of each other, belong to Vazha-Pshavela. 14 Interesting publicist letters? This is a polemic between two friends - Mamuka, the childhood friend of Ekvtime, who had been in Russia for a long time, from time to time apprises him about the good or bad events of the life of the homeland. In these articles there is reviewed the anguish of Georgia and seeking the ways out of the current difficult situations. It is noteworthy that when solving the problems narrated in these letters and discussing social or national issues, Vazha is presented as a typical member of “sixties”. It is also interesting to note that the total number of Vazha’s letters known up to this date, published in 1880-93, does not exceed the number of articles reviewed here. Obviously, the significance of this material is special for further study of the publicist heritage of the great Georgian writer.

There are also Vazha-Pshavela’s other unknown Tianetian publications. They are published under various pseudonyms. Among them, before the October Revolution many letters were published in magazines and newspapers under the pseudonym “Well-wisher” .

In 1890 an extensive correspondence was published in the newspaper “Iveria” under the pseudonym “Temporary Tianetian” with the title “Voice from the province”. This letter is humorous and refers to the social blameworthiness or wrongness in Tianeti. This letter was followed by a disarrangement among the intelligentsia of the district, although the author could not be identified. Who could it have been? Who had taken it to heart in the 90s of the 19th century, who could write with such highly artistic humor. After returning from St. Petersburg, Vazha settled in the village of Chargali, in his maternal home. He often visited the center of the region - Tianeti. By an unusual cycle of his feuilletons and correspondence he provided the public with the news of that place. It is thought that the above mentioned letter should also be considered as part of this cycle. This is evidenced by the manner of writing characterizing only Vazha and the coincidence of thoughts with other letters, the style, the phraseology characterizing of the writer, the specifics of the opening a question, the ways of finding the causes of shortcomings and getting rid of them, etc.

After a long research it was found that some of the above-mentioned and some other letters, brilliant samples of unknown publications, which we have not reviewed here (“Heroes of Ildakni “, “Tianeti Mazra”, “ Situation of Tianeti “, etc.), are part of Vazha-Pshavela’s literary heritage. How reliable these versions are, will be shown in the future, because Vazha-Pshavela’s problematics, style, language and pathos perceived as contemporary also in other epochal locations of time, as a Georgian classical heritage.

References

1. „Iveria”, 1890, N173
2. „Iveria”, 1893, N178
3. **Lekishvili S.** (1969), “Vazha-Pshavelas ucnoebi publicisturi werilebis seria “Iveriis” (1889-1893) furclebze”, “Series of Vazha-Pshavela’s unknown publicist letters on the pages of “Iveria” (1889-1893), “Mnatobi”, 1969, N1.
4. **Abramishvili Vl.** (1977), “Vazha-Pshavelas Tianuri ucnoebi publikaciebi”, Vazha-Pshavela’s Tianetian unknown publications, “Akhali Tianeti”, 1977, July 21, 26, 30.

სინქრონული თარგმანის სტრატეგიების
განვითარება
Development of Simultaneous
Interpretation Strategies

ნათია ნემსაძე
Natia Nemsadze

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javahishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: სინქრონული თარგმანი, სტრატეგია, წყარო-
გეუსტი, სამიზნე ენა, გეუსტის გამარტივების სტრატეგია,
აღბათობივი პროგნოზირება, მოლოდინის სტრატეგია.

Keywords: Simultaneous interpretation, the Strategy, the Source
Text, the Target language, Text simplification strategy, Probabilistic
forecasting, the Strategy of Expectancy.

ზემოხსენებული სტრატეგია წყარო-ტექსტის გაგების სირთულეების დაძლევას ემსახურება. პირველ რიგში, ეს ხდება კონტექსტის გაფართოებით; მაგალითად, ალბათობრივი პროგნოზირების მეშვეობით, რაც თარჯიმანს ეხმარება გამონათქვამების გააზრებაში და სხვადასხვა ინფორმაციული ელემენტის საფუძველზე საწყისი ტექსტის ფორმის აღდგენაში. რაც უფრო კარგად არის ცნობილი თარჯიმნისთვის საუბრის თემა და საკომუნიკაციო სიტუაცია, მით უფრო მარტივია წარმოთქმული ფრაზის გაგრძელების პროგნოზირება. პროგნოზირების საფუძველს შეიძლება წარმოადგენდეს საერთაშორისო ორგანიზაციის სახელწოდებები, ფრაზეოლოგიზმები, გამეორებები და სხვ.

მაგალითად: „I'd like to thank you, Mr. Chairman, for convening the meeting of the CBRN” (დიდი მადლობა, ბატონო თავმჯდომარე, ქბრნ სხდომის მოწვევისთვის). პირველი ფრაზა ადვილად პროგნოზირებადია, რადგანაც ყველა მონაწილე მადლობელია სხდომაზე გამოსვლის შესაძლებლობისათვის. ექსტრალინგვისტური პროგნოზირება შემდეგ წინადადებაშიც ჩანს, რადგანაც თარჯიმანმა იცის, თუ რა ტიპის ღონისძიება მიმდინარეობს და რა თემას ეძღვნება სიტყვები „სხდომა“ და „მოწვევა“. ქიმიურ-ბიოლოგიურ-რადიოლოგიურ-ბირთვულ საფრთხეებზე რეაგირების უწყება თარჯიმანს ეხმარება ფრაზების გაგრძელების პროგნოზირებაში. ალბათობრივი პროგნოზირების უნარის განვითარებით თარჯიმანი აძლიერებს საწყისი ტექსტის გაგების შესაძლებლობას და ამცირებს კოგნიტურ დატვირთვას სინქრონული თარგმნისას. მოლოდინის სტრატეგიის გამოყენებისას თარჯიმანი იღებს დამატებით კონტექსტს: სინქრონისტი აკეთებს მცირე (რამდენიმე წამიან) პაუზას, რომლის დროსაც ისმენს საწყის ენაზე გამონათქვამის შემდგომ ფრაგმენტს, რომელსაც შეუძლია ნათელი მოჰფინოს წინა ფრაგმენტის დროს გამოყენებულ გაუგებარ სიტყვასა თუ წინადადებას.

ლიტერატურა:

1. **ვისონი, ლ.** – Visson, L. From Russian into English: An Introduction to Simultaneous Interpretation. Ann Arbor, Michigan: Ardis, 1991.
2. **სეტონი, რ.ა.** – Setton, R. A. Pragmatic Theory of Simultaneous Interpretation / doctoral dissertation, Ann Arbor, Michigan, 1997.

The above strategy solves the difficulties of comprehending the source-text. First of all, it happens by expanding the context; e.g. by means of probabilistic forecasting that helps the interpreter to comprehend the utterances and restore the initial text on the basis of various information elements. The better the interpreter is aware of the topic of the discussion and the communicative situation, the easier to project the continuation of the uttered phrase; the basis for the projection might be the names of international organizations, phraseological units, repetitions, etc.

E.g. the first part of the following sentence - „I'd like to thank you, Mr. Chairman, for convening the meeting of the CBRN” – is easy to project as all the participants are grateful for having the opportunity to address the meeting; extralinguistic projecting is vividly seen in the second part because the interpreter is well aware of the type of an event and its topic. The words like “meeting”, “convene” help the interpreter to prognosticate the continuation of the phrases. By developing the skill of probabilistic forecasting the interpreter strengthens her ability to comprehend the initial text and decreases the cognitive load during simultaneous interpretation. By using the expectancy strategy the interpreter gets the additional context: the interpreter pauses for several seconds and listens to the continuation of the initial phrase in the source language that might better explain the previous part of the text.

References

1. **Visson, L.** From Russian into English: An Introduction to Simultaneous Interpretation. Ann Arbor, Michigan: Ardis, 1991
2. **Setton, R.** A Pragmatic Theory of Simultaneous Interpretation / doctoral dissertation, Ann Arbor, Michigan, 1997

ილია ჭავჭავაძე – „განდევილი“
(ეროვნული იდენტობის დესტრუქცია
და კოლონიზაციის ტრავმული
გამოცდილება –
თვითიდენტიფიკაციის კრიზისი)
Ilia Chavchavadze – THE HERMIT
(Destruction of national identity and
traumatic experience of colonization –
a crisis of self-identification)

მანანა ნიჟარაძე
Manana Nizharadze

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

ფსიქოლოგიისა და განათლების მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Psychology and Education Sciences

საკვანძო სიტყვები: ქართული რეალიზმი და პიროვნული იდენტობა,
ილია ჭავჭავაძის შემოქმედება და ნაციონალური იდენტობის
კრიზისი, მხატვრული დიფერენციალური პერსონალიზაციის ანალიზი,
მხატვრული ტექსტების ჰერმენეუტიკული ანალიზი.

Key words: Georgian Realism and Personal Identity, Ilia
Chavchavadze Creativity and the Crisis of National Identity,
Hermeneutic Analysis – Revision Reading of Fiction

მე-19 საუკუნეში საფუძველი ჩაეყარა ახალ კონცეპტებს და ღირებულებებს - იდენტობის ძიებას, ანტიკოლონიური მოძრაობის ეროვნულ სიბრტყეზე გადატანას. ქართულმა კრიტიკულმა რეალიზმმა დაასურათა ადამიანის ისტორიული დანიშნულება, მოქალაქეობრივი პასუხისმგებლობა, კულტურული ფენომენი, პიროვნებისა და საზოგადოების ურთიერთდამოკიდებულება. ქვეყნის პოლიტიკური დამოუკიდებლობისთვის ბრძოლა, ეროვნული თვითმყოფადობის იდეის უზენაესად გამოცხადება სწორედ ის ლოკალური პრობლემაა, რომლებიც განსაკუთრებული სიმძაფრით გამოკვეთა რეალიზმის ეპოქის ქართულმა მწერლობამ.

„თერგდალეულების“ მიერ შექმნილი ქართული ეროვნული ნარატივის ევროპული ყალიბი, მათი საზოგადოებრივი მოღვაწეობა და ინტელექტუალური მემკვიდრეობა, პროგრესული-დასავლური აზროვნებისა და ახალი ქართველის - ინიციატორის, აქტიურის, ეროვნული სულისკვეთების მქონე, რაციონალური, თვითმყოფადი ინდივიდის ფორმირების პროცესზეა ორიენტირებული. ილია ჭავჭავაძის შემოქმედებაში აისახა ეროვნული ღირებულებების რეკონსტრუქცია, სოციალური პრობლემატიკის აქცენტირება და გამოიკვეთა ადამიანის პიროვნული და შემოქმედებითი თავისუფლების, ინდივიდუალური არჩევანისა და ანალიტიკური აზროვნების უნარის დაკარგვის საფრთხე კოლონიური რეალობის პირობებში.

თანამედროვეობის - ინტერდისციპლინარული კვლევების, ლიტერატურათმცოდნეობის, როგორც ნარატოლოგიისა და რეცეფციული ესთეტიკის, მხატვრული ტექსტების რევიზიული ნაკითხვის, ისტორიული ქვეტექსტებისა და მწერლის მსოფლმხედველობრივი საზრისის რეკონსტრუქციული რეპრეზენტაციის თვალსაზრისით, მნიშვნელოვანია ილია ჭავჭავაძის, უნივერსალური პიროვნების, განმანათლებლის, ევროპული აზროვნების მქონე მორალისტის შემოქმედებაში, კერძოდ, „განდეგილში“, ეროვნული იდენტობის მნიშვნელობის, როგორც ავტორის მსოფლმხედველობის განმსაზღვრელი ფაქტორის - ქართული ნაციონალური იდეის, როგორც კულტურული თვითიდენტიფიკაციის პროცესის, ქართველი ერის ნარატივის შექმნის, უმოქმედობისა და ინდიფერენტულობის აპოგეის, ნაციონალური პესიმიზმის, ატროფირებული იდენტობის, განმანათლებლური ნარატივის კრიზისით განპირობებული ნიჰილიზმის საპირისპიროდ ერთიანი სეკულარული საგანმანათლებლო სივრცისა და ნაციონალური სხეულის ფორმირების აუცილებლობის ხაზგასმა.

საბჭოთა პერიოდის ქართული ლიტერატურის კვლევა, კოლონიური პარადიგმის გათვალისწინებით, ქართული ნაციონალური იდენტობის გააზრების საინტერესო შესაძლებლობას გვთავაზობს, რაც ძალიან მნიშვნელოვანია ლიტერატურული ტექსტების სწორად შეფასების, კულტურული წარსულის სათანადოდ გააზრებისა და ახალი თაობის ჯანსაღი ცნობიერების ფორმირების თვალსაზრისით.

ლიტერატურა:

1. **ანდერსონი, ბ.** (2003). წარმოსახვითი საზოგადოებანი. თბილისი: „ნეკერი“;
2. **ახალი ქართული ლიტერატურის ისტორია** (2010), თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემა;
3. **ბაქრაძე, ა.** (2006). ილია ჭავჭავაძე. თბილისი: „ვერისი“;
4. **გელნერი, ე.** (2003). ერები და ნაციონალიზმი. თბილისი: „ნეკერი“;
5. **სმითი, ე. დ.** (2008). ნაციონალური იდენტობა, თბილისი: „ლოგოს პრესი“;
6. **სმითი, ე. დ.** (2004). ნაციონალიზმი თეორია, იდეოლოგია, ისტორია, თბილისი: „არტანუჯი“;
7. **ჩხეიძე, ი.** (2009). ნაციონალიზმის მოდერნისტული თეორია და ქართული ნაციონალური პროექტი („თერგდალეულები“), თბილისი: „ახალი აზრი“.

In the 19th century, the foundation was laid for new concepts and values - the search for identity, the transfer of the anti-colonial movement to the national plateau. Georgian criticalrealism portrayed the historical purpose of, human beings, civic responsibility, cultural phenomenon, the interdependence of the individual and society.

The European mold of the Georgian national narrative created by realists, their public activity, and intellectual heritage, is focused on the process of progressive-Western thinking and the formation of a new Georgian - initiator, active, national spirit, rational, original individual. Ilia Chavchavadze's work reflected the reconstruction of national values, the emphasis on social issues, and the danger of losing one's personal and creative freedom, individual choice, and analytical thinking skills in the conditions of colonial reality.

In terms of modernity - interdisciplinary studies, literary studies as narratology and receptiveaesthetics, revision reading of literary texts, historical subtexts, and reconstructive representation of the writer's worldview, It is very important in the work of Ilia Chavchavadze, a universal person, educator, moralist with European thought, in particular in "The Hermit", to create the importance of national identity as a defining factor of the author's worldview - the Georgian national idea as a process of cultural self-identification, In contrast to the nihilism caused by the crisis of national pessimism, atrophied identity, enlightenment narrative, emphasizing the need for a unified secular educational space and the formation of a national body.

The study of Georgian literature of the Soviet period, considering the colonial paradigm, offers an interesting opportunity to understand the Georgian national identity, which is very important in terms of proper evaluation of literary texts, and a proper understanding of the cultural past.

References:

1. **Anderson, B. (2003).** Tsarmosaxviti sazogadoebani. Tbilisi: gamomtsemloba "Nekeri". [Imagined community. Tbilisi: Publishing House "Nekeri".];
2. **Akhali qartuli literaturis istoria (2010).** Tbilisi: Universitetis Gamocema. [History of New Georgian Literature. Tbilisi University Press.];
3. **Bakradze, A. (2006).** Ilia Chavchavaze. Tbilisi: gamomtsemloba "Egrisi". [Ilia Chavchavadze. Tbilisi: Publishing House "Egrisi".];
4. **Gellner, E. (2003).** Erebi da nacionalizmi. Tbilisi: gamomtsemloba "Nekeri". [Nations and Nationalism. Tbilisi: Publishing House "Nekeri".];
5. **Smith, E. D. (2008).** Nacionaluri identoba. Tbilisi: gamomtsemloba "Logos Presi". [National Identity. Tbilisi: "Logo Press" Publishing House.];
6. **Smith, A. D. (2004).** Nacionalizmi: teoria, ideologia, istoria. Tbilisi: gamomtsemloba "Artanuji". [Nationalism: Theory, Ideology, History. Tbilisi: Publishing House "Artanuji".];
7. **Chkhaidze, I. (2009).** Nacionalizmis modernistuli teoria Da qartuli nacionaluri proeqti (Tergdaleulebi). Tbilisi: gamomtsemloba "Akhali Azri". [The Modernist Theory of Nationalism and the Georgian National Project ("Tergdaleulebi"). Tbilisi: Publishing House "Akhali Azri".].

ეროვნული ცნობიერებისა და ენის
ფენომენის ერთიანობის საკითხი პეტრე
უმიკაშვილის პუბლიცისტიკაში
The issue of unity of the national identity
and language phenomena in the opinion
journalism of Petre Umikashvili

ნინო მამარდაშვილი
Nino Mamardashvili

საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია პირველწოდებულის
ქართული უნივერსიტეტი
The Saint Andrew The First-Called Georgian University (SANGU)

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა და სამართლის სკოლა
The School of Humanities and Law

საკვანძო სიტყვები: ეროვნული, ცნობიერება, ენა, ფენომენი,
პუბლიცისტიკა.

Keywords: national, identity, language, phenomena, opinion
journalism.

პეტრე უმიკაშვილის მოღვაწეობა თემატურად მრავალფეროვანია. იგი ეხება მწერლობას, მწიგნობრობის საქმეს, თეატრს, სახალხო განათლებას, სკოლებს, სასოფლო მმართველობას, სასოფლო ბანკებს, თბილისისა და სოფლის ცხოვრებას, მნიშვნელოვანია მისი წერილები ოსმალთა საქართველოზე, სომეხთა მწერლობაზე და სხვა. განსაკუთრებულია მისი ღვაწლი ქართული ენის დაცვისა და მისი მნიშვნელობის წარმოჩენასთან დაკავშირებით, იგი ენას ეროვნული თვითშემეცნების უმთავრეს განმსაზღვრელ ფაქტორად მიიჩნევდა. კოლონიური მმართველობის პირობებში ენის საკითხი უაღრესად აქტუალური იყო მთელი იმპერიის ფარგლებში. განსაკუთრებული სიმწვავეთ იდგა ენის როლისა და ფუნქციის საკითხი. მწვავე პოლემიკა მიმდინარეობდა როგორც რუსეთში, ასევე საქართველოში. პოლემიკა გამწვავდა 60-70-იან წლებში. მწვავე ხასიათის წერილები იბეჭდებოდა არა მხოლოდ საქართველოში, არამედ პეტერბურგსა და მოსკოვშიც. არსებობდა აზრთა სხვადასხვაობა ენის საკითხებზე. გამოთქვამდნენ თვალსაზრისს ეროვნული მწერლობისა და ბეჭდვის მიზანშეწონილობასთან დაკავშირებით. 1872 წელს თბილისში გაზეთ „კავკაზის“ დამატებად გამოიცა გიორგი მუხრანბატონის წიგნაკი: „ნაციონალური ინდივიდუალობის არსისა და მსხვილი სახალხო ერთეულების საგანმანათლებლო მნიშვნელობის შესახებ“. 1873 წელს ეს თხზულება გამოიცა პეტერბურგში, 1877 წელს კი პარიზში. ავტორი მიიჩნევს, რომ მცირერიცხოვანი ერების შერწყმა-ასიმილაცია დიდ ერებთან, არის კანონზომიერი და პროგრესული მოვლენა. ამ საკითხს მალევე მოჰყვა მწვავე რეაქცია. ბუნებრივია, ქართველი მოღვაწეები ამ საკითხს გულგრილად ვერ შეხვდებოდნენ დამალევე მოყვა მწვავე რეაქცია. პოლემიკაში ჩაერთნენ: ილია ჭავჭავაძე, აკაკი წერეთელი, სერგეი მესხი, გაბრიელ ეპისკოპოსი და სხვა მოღვაწეები. პოლემიკაში აქტიურად ჩაერთო პეტრე უმიკაშვილი, რომელმაც მ. პეტრიძის ფსევდონიმით გამოაქვეყნა წერილი „მცირე ტომთა ენებზე“, რომელშიც შეფასებულია გიორგი მუხრანბატონის ნაშრომი, ასევე ჩამოყალიბებულია პეტრე უმიკაშვილის თვალსაზრისი ეროვნული ცნობიერებისა და ენის ფენომენის ერთიანობის საკითხზე. პეტრე უმიკაშვილი მიიჩნევს, რომ ბროშურაში წარმოდგენილი მოსაზრებები მოკლებულია ფილილოგიურ, ანთროპოლოგიურ და ფიზიოლოგიურ საფუძვლებს. უმიკაშვილი იმპერიის წიაღში შემავალი მცირერიცხოვანი ერების ენის ფუნქციისა და მნიშვნელობის შესახებ მსჯელობას წარმართავს ევროპული და ამერიკული კონტექსტის გათვალის-

წინებით. მას მიაჩნია, რომ „მარტო მეცნიერებაზე დამყარება არა კმარა, თუკი მართლა და საფუძვლიანად გვინდა დავასკვნათ რამე ცხოვრების შესახებ, ესაჭიროა თვით ცხოვრების გამოცდილების ცოდნა და შემეცნება ცხოვრების მსვლელობის მიმართულებისა“ (უმიკაშვილი, პ.) ყველაფერი, რაც ისტორიულად ხდება, არ შეიძლება განვიხილოთ „კაცობრიობის პროგრესის კუთვნილებად“ (პ.უ.) გიორგი ბაგრატიონს ხალხი და სახელმწიფო ერთ მთლიანობად წარმოუდგენია. მისი აზრით, ორი ენით მოსაუბრე ხალხი ერთ სახელმწიფოს ვერ შეადგენენ, რადგან ენა არის სახელმწიფოს გამაერთიანებელი საშუალება. სწორედ ამ მოსაზრებაში ხედავს პეტრე უმიკაშვილი გიორგი ბაგრატიონის შეცდომის საფუძველს. მეორე უმნიშვნელოვანესი საკითხი, რაზეც ყურადღებას ამახვილებს გიორგი ბაგრატიონი, არის ის, რომ მცირერიცხოვანი ხალხის ენა ვერ გახდება კაცობრიობის განათლების იარაღი. ამ თვალსაზრისს მყარი არგუმენტებით აბათილებს პეტრე უმიკაშვილი, მისი აზრით, არ არსებობს ენა, რომელიც დაიტევს კაცობრიობის სიბრძნეს, ასევე „უგანათლებულესი პირნი მეცნიერებისა“ საკუთარ ენას არ „ჰკმაყოფილდებიან“. ასევე ყველა ენაზე შეიძლება კაცობრიობის სიბრძნის გავრცელება. მას ამის დასადასტურებლად სახარების მაგალითი მოჰყავს-სახარება თარგმანის გზით გავრცელდა სხვადასხვა დიდ თუ პატარა ერში. მოაზროვნე ადამიანთა რაოდენობა არ არის განსაზღვრული ერის მრავალრიცხოვნებით. გიორგი ბაგრატიონის ამ მოსაზრების საფუძვლად მიიჩნევს „სახელმწიფოების ერთდონობა, თანატოლობის თეორიას“, რომლის ძალითაც სურდათ, რომ ყველა სახელმწიფო თავის მიჯნებში დარჩენილიყო. (აღნიშნული თეორია ევროპაში ნაპოლეონ პირველის მმართველობის შემდგომ პერიოდში განვითარდა). ყველაზე უფრო მძლავრი არგუმენტები გიორგი ბაგრატიონის მოსაზრებათა საპირისპიროდ, პეტრე უმიკაშვილს მოჰყავს ენის არსის გააზრებით. „ენა არის გამოთქმა ჩვენის ტვინისა და ენის მუშაობისა“ (პ.უ.) პეტრე უმიკაშვილი ავლენს მისი თანამედროვე ენათმეცნიერთა ნაშრომების ღრმა ცოდნას. იგი კარგად იცნობს ავგუსტ შლეიხერის, კარლ ფოგტის თეორიებს, მაქს მულერის ნაშრომებს. ავგუსტ შლეიხერის აზრით: „ენა არის ყურთა სმენით შესმენილი გამოთქმა იმისთანა საქმიანობისა, რომელიც ნივთიერად აერთებს ერთმანეთსა და დამოკიდებულსა ჰყოფს ტვინისა და სიტყვის იარაღის შენობასა თავიანთის ნერვებითა, ძვლებითა, მუსკულებითა და სხვ.“ კარლ ფოგტის აზრით: „სულელობა იქნებოდა ერთი ენა მთელის კაცობრიობისთვისაო. ეს

ენა არავის მოთხოვნილებას არ ეთანხმებოდაო და მალე შეცვლით იმგვარადვე დაიყოფოდა, როგორც ინდო-ევროპიულების პირველი ენა, ესე იგი დაიყოფოდა, როგორც ინდო-ევროპიულების პირველი ენა, ესე იგი დაიყოფოდა დამოუკიდებელ ენებად, რომელნიც მხოლოდ თავისის საძირკვლით გვჩვენებდნენ ერთობას შთამომავლობისას“ პეტრე უმიკაშვილი სვამს კითხვას: რა არის ენის არსი, რას წარმოადგენს ენის ფენომენი ადამიანისთვის, ხალხისთვის. მისი დასკვნით, ენა არის ნივთიერი იარაღი ადამიანის ცნობიერებისა, ენა ზუსტად ისე იცვლება, როგორც იცვლება ადამიანის ცნობიერება. არსებობს კავშირი ცნობიერებასა და ბუნებას შორის. გარემოსთან კავშირი განსაზღვრავს ცნობიერების სტრუქტურას და შემდეგ ხდება ასახვა ენაში. ერთი ხალხისგან შეთვისებული ენა სხვა ხალხის მიერ მალევე იცვლის ხმოვანებას. ენა ექვემდებარება ბუნებაში არსებულ კანონებს: „იგი ექვემდებარება ბუნებას, რომელიც მას გარს არტყია და რომელიც ზრდის იმის აზრსა, აზრის წყობასა და ხმის თვისებასა“, ამგვარად პეტრე უმიკაშვილი აყალიბებს თავის არგუმენტებულ მოსაზრებას ეროვნული ცნობიერებისა და ენის ფენომენის ერთიანობის საკითხზე. იგი კარგად იცნობს თავის თანამედროვეთა სამეცნიერო კვლევებს, დარვინის თეორიას, ენათმეცნიერებაში ენის ბიოლოგიური თეორიის მიმდევრების (ავგუსტ შლეიხერი, ჯეიკობ გრიმი, სრუზნევესკი...) ნაშრომებს. პეტრე უმიკაშვილის წერილი არის მწვავე კრიტიკა გიორგი ბაგრატიონის ბროშურაში წარმოდგენილი საკითხებისა. მისი მსჯელობა არის თანმიმდევრული, დასაბუთებული იმ პერიოდის მეცნიერთა ნააზრევით. წერილის პათოსი არის მკაცრი და ამავე დროს ირონიული. პეტრე უმიკაშვილის მთელი მოღვაწეობა გაჯერებულია ეროვნული და საზოგადოებრივი ინტერესით.

ლიტერატურა:

1. **უმიკაშვილი, პ.** (1905), სახალხო ლექსები მცირე ტომთა ენებზე, ტფილისი: „ცისკარი“-ს გამოცემა N1.
2. **ჯოლოგუა, თ.** (2013) ქართული ჟურნალისტიკის ისტორია (XIX საუკუნე), თბილისი: „არტანუჯი“.

The works of Petre Umikashvili are thematically diverse. It encompasses literary activities, fiction, theatre, public education, rural banking, rural development, and aspects of pastoral and urban living in Tbilisi. His publications on Ottoman Georgia, Armenian literature etc., are of high significance. His activism for protecting and emphasizing the importance of the Georgian language is essential. He considered the language as the key metric for national identity. During the colonial governance, the issue of language was gaining widespread attention across the entire empire, especially the puzzle of the language role and function. The heated debates were taking place both in Georgia and Russia. The debate intensified in the 60s and 70s of the XIX century. Critical letters were published in Georgia and St. Petersburg, and Moscow. There were several conflicting schools of thought on issues of language. Opposing views dominated the discourse on the appropriateness of national literature and publications. In 1872, in Tbilisi, as a supplement to the newspaper "Kavkaz", Giorgi Mukhranbatoni's pocketbook on "The essence of the national individuality and importance of public education of broader national units" was published. In 1873, the same work saw the daylight in St. Petersburg and Paris 1877. The author debates that the assimilation and merging of smaller nations into more populous nations is a natural and progressive development. The issue very soon became a controversy. Naturally, Georgian public figures could not have remained impartial and immediately reacted negatively. The public debate involved Ilia Chavchavadze, Akaki Tsereteli, Sergey Meskhi, Bishop Gabriel and others. Petre Umikashvili actively got involved in the debate, and under the penname of M. Petridze, he published the essay on "Languages of smaller nations", whereby he reviewed the work of Giorgi Mukhranbatoni, alongside his views on the unity of the national identity and the language phenomena. Petre Umikashvili believes that ideas presented in the pocketbook mentioned above by G. Mukhranbatoni lack any philological, anthropological, and physiological grounds. Umikashvili, during the discourse on the importance of smaller national and their linguistic significance, references the US and European contexts. He believes that "it is not sufficient to make an assumption based solely on a science, and if we want to reflect on life, one must have a life experience itself of perceptions of the direction of the life flow itself" (Umikashvili, P.). Everything that occurs historically cannot be considered belonging to the "progress of mankind" (PU). Giorgi Bagrationi imagines people and state as a monolithic unity. According to him,

people speaking in two different languages cannot form one state, as the language itself is a tool for uniting the state. Petre Umikashvili sees exactly this belief as a fundamentally wrong assumption and the foundation of Giorgi Bagrationi's error. The second important aspect emphasized by Giorgi Bagrationi is the hypothesis that the language of a smaller nation cannot become a vehicle of enlightenment for humankind. Petre Umikashvili dismisses this hypothesis with solid arguments. According to him, no language could potentially engulf the wisdom of humanity in its entirety; also, the "most scholarly men of science" usually do not find their native language "sufficient". Besides, one can spread universal wisdom across humankind in any language. As an example, he references the spread of gospel texts. The gospel text spread across the smaller and bigger nation through the medium of translation. The size of a nation does not determine the number of scholarly individuals. Giorgi Bagrationi believes that the "equality of state, levelling states" is the foundation of his beliefs. According to this paradigm, every state should have remained within its boundaries (the theory was developed in Europe in the post Napoleon I era). The most powerful argument to counter Giorgi Bagrationi's ideas for Petre Umikashvili is determining the essence of a language. "The language is the vocal cords of our brain and labour" (P. U.). Petre Umikashvili demonstrates the deep knowledge of philologists of his time and age. He is very well familiar with the works of August Schleicher, theories of Karl Vogt, research by Max Muller. According to August Schleicher, "the language is an expression of action as heard, something that brings together and creates interdependency between the brain and verbal weapons. According to Karl Vogt ", It would have been utter nonsense to believe in the possibility of the existence of one language of the entire humankind. This language could not have been sufficient for anyone. Soon, it would have split into several languages like the first language of Indo-Europeans, i.e. into several languages that only share a common root with each other to show the common original. Petre Umikashvili poses the question: what is the essence of the language, and what do these phenomena represent for people. He concludes that language is a material weapon of the human conscience. The language evolves in the same manner exactly as human conciseness. There is a link between conciseness and nature. The link with the environment determines the structure of the conciseness, and it is reflected in a language afterwards. The language absorbed by one nation quickly changes harmony once adopted by others. The language is sus-

ceptible to laws of nature. “It surrenders to the surrounding environment and the one that develops its thought, thought structure and vocal harmonies”. Therefore, Petre Umikashvili formulates his thoughts, arguments surrounding the unity of national identity and language phenomena. He is very well familiar with the research of his modern scientist, Darwin theory, works of followers of Biological theory in Linguistics (August Schleicher, Jacob Grimm, Sreznevsky). Petre Umikasvhili’s letter is fierce criticism of issues presented within the pocketbook of Giorgi Bagrationi. His arguments are coherent, consistent and substantiated with the thoughts of his modern scholars. Petre Umikashvilis activism is infused with national and social interests.

References:

1. **Umikashvili, P.** (1905), *Saxalxo leqsebi mcire tomta enebze*, Folk Poems on Languages of Smaller Nations [Folk Poems on Languages of Smaller Nations], Tbilisi: Tsiskari, issue N1.
2. **Jologua, T. (2013)**, *Qartuli jurnalistikis istoria (XIX saukune)*, The History of Georgian Journalims (XIX Century), Tbilisi: Artanujui.

ქართული ლიტერატურის
ქრონოლოგიზაციის საკითხისათვის –
მწერლობა ორი ეპოქის ზღვარზე
For the issue of chronology of Georgian
literature - Literature at the Edge of two
epochs

თამარ პაიჭაძე
Tamar Paichadze

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javahishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: დიფერენცია, პერიოდიზაცია, ეპოქა,
ქრონოლოგია, მსოფლმხედველობა, ჟანრი.

Keywords: Literature, Periodization, Epoch, Chronology, Worldview,
Genre.

დღევანდელ ლიტერატურულ დისკუსიებში ადგილი აქვს შეხედულებათა ორხაზოვნებას ლიტერატურის პერიოდიზაციის პრინციპებზე. მაგრამ ყოველი მსჯელობა ამ საკითხებზე იწყება თვით ფაქტის კონსტატაციით, რომ ლიტერატურის ისტორია შეიძლება დაისაზღვროს განსხვავებულ პრინციპთა გათვალისწინებით; ანუ მწერლის შემოქმედებითი ბიოგრაფიის შეფასებისა და ანალიტიკის მეთოდის დაექვემდებაროს ისტორიული კუთნილების დებულებას, თუ მოხდეს მისი კლასიფიკაცია საკუთრივ შემოქმედებითი მემკვიდრეობის მხატვრულ-თვისობრივი არსის ნიადაგზე.

არსებობს ორი ხაზი ამ ე.წ. „შეცდომის“ გამოსასწორებლად. პირველი ესაა ლიტერატურის პერიოდიზაციის ახსნა მხოლოდ-დამხოლოდ თვისებრიობის პრინციპით სხვადასხვა მოდულაციის პრინციპზე დაყრდნობით: ა) ანუ ლიტერატურის დასაზღვრა მოხდეს ფორმალურ-მიმართულებრივი კუთვნილების მიხედვით, მაგალითად: რენესანსის, რომანტიზმის, მოდერნიზმის, რეალიზმის ხანა; ბ) ანდა დასაზღვრა მოხდეს ეპოქის ძირითად წარმომადგენლებზე სწორებით: მაგ. ილიას, რუსთაველის, ბარათაშვილის, გალაკტიონის ხანა.

ცალსახა შეუსაბამობაა მოდულაციის ამ პრინციპებზე დაყრდნობის შემთხვევაში, მაგალითად, რომელი ფორმალურ-მიმართულებრივი მოდულის კუთნილებაა გალაკტიონ ტაბიძე - რენესანსის, რომანტიზმის, მოდერნიზმის, რეალიზმისა თუ მისი პოეტური უნივერსალიზმის კვალობაზე ის ყველა მოდულის ჩარჩოში იქნეს შესწავლილი? ამასთან, გარკვეულწილად მოქმედებს პრიორიტეტიზაციის და დაპირისპირებულობის პრინციპი: მაგალითად, რა პერიოდი ვუნდოთ XIX საუკუნის 60-80 წლებს - ილიას, აკაკის თუ ვაჟას ხანა, ან XX საუკუნის 20-30-იან წლებს - გალაკტიონის თუ გამსახურდიას ხანა?!

მოდულაციის მეორე პრინციპია წმინდა კალენდარული დასაზღვრა, მაგალითად ასეთი: XX საუკუნის ქართული მწერლობა იწყება 1900 წლით... თუ ასე მივუდგებით, მაშინ კვლავ მივდივართ იმ საპოლემიკო საკითხამდე, რომელიც წლების წინ დაიწყო სალიტერატურო კრიტიკაში, როდესაც სადავო გახდა, თუ რომელ პერიოდს ეკუთვნის XX საუკუნის დასაწყისის შემოქმედებითი ხუთეული; თუკი ვიხელმძღვანელებთ მხოლოდ და მხოლოდ მკაცრი ქრონოლოგიური სუბორდინაციის პრინციპით, მაშინ ბუნებრივია, ამ მწერლების კუთვნილებაზე XIX საუკუნის ლიტერატურის ისტორიასაც შეიძლება გააჩნდეს პრეტენზია, მაგრამ თუკი დასახელებულ მწერალთა

შემოქმედებით თავისებურებებსაც გავითვალისწინებთ, მაშინ ასეთ სურათს მივიღებთ: ლიტერატურის ისტორიაში ამ მწერალთა მოსვლა ახალი ლიტერატურული მიმართულების მაუწყებელი გახდა. მკაცრი ქრონოლოგიური რეგლამენტაციის პირობებში სახეზეა კიდევ ერთი გაუგებრობა: გაურკვეველი დამოკიდებულება უახლესი (XX საუკუნის) ქართული ლიტერატურის ისტორიის ე.წ. „ზედა ზღვრის“ (XXI საუკუნე) განსაზღვრისას.

და ბოლოს, იმდენად, რამდენადაც თვისებრივი თუ ქრონოლოგიური განსაზღვრებისათვის ხშირად ხდება მოშველიება ევროპულ მსოფლიო ლიტმცოდნეობით პრაქტიკაში არსებული მოსაზრებებისა (ძირითადად თვისებრიობის პრინციპის სასარგებლოდ), კონტრარგუმენტაციისთვის აღვნიშნავთ, რომ ჩვენ მიერ ხელმისაწვდომ ყველა ისტორიულ-ქრესტომატიულ შრომებში ერთმნიშვნელოვნად დაცულია ისტორიული ქრონოლოგიის პრინციპი, თუმცა თვისებრივი დიფერენციაციაც კანონზომიერადაა წარმოდგენილი.

ამდენად, ლიტერატურულ-ისტორიული დასაზღვრულობა გულისხმობს თვისებრიობისა და ქრონოლოგიზმის სინთეზს, ზღვარს, რომელზეც ლიტერატურისმცოდნემ უნდა იაროს მწერლის ეპოქალური და შემოქმედებითი კუთვნილების განსაზღვრისას, რადგან ორივე კომპონენტი: ქრონოლოგიზმიც და თვისებრივობაც თანაბარწილად განსაზღვრავს მწერლის ადგილს ლიტერატურის ისტორიაში.

In modern literary discussion is noticeable an ambiguity about principles of the division into periods. Every dispute of this subject begins with the verification of the fact ,that history of literature may be defined by different principles. Either, writers creative biography's evaluating and analyses method should be subordinated under historical belonging, or to make a classification in accordance with essentials of creative works legacy.

There is two ways to correct that mistake.1) to make a division into periods only by character-istic principle in accordance with different modulations. A) To definite by formal-directive belonging, for example: age of Renaissance, Romanticism, Modernism, Realism. B) or by outstanding writers of epoch, for example: the age of Ilia, Rustaveli, Baratashvili, Galaktion.

But anyway there is some disparity between those principles of modulation. For example to which formal-directive module's subordinating is Galaktion Tabidze-Renaissance, Romanticism,

Modernism, Realism. or he should be studied under all modules in accordance with his universalism?

By the way also acts the principle of prioritization and opposition: for example, how to name 19-th century's 60-80 years time –the age of Ilia Chavchavadze, Akaki Tsereteli, or Vaja-Pshavela, or 19-th century's 20-30 years time-the epoch of Galaktion Tabudze or Konstantine Gamsakhurdia?!

Second principle is clear calendar definition: for example, 20-th century's Georgian writings begins in 1900 year. But still remains controversial many issues.

And finally according with world's literary I would underline, that in every existed reader-historical works is followed all principles of historical chronology, though characteristic difference is submitted with regularity.

In conclusion, it is obvious, that literary-historical definition means attribute and chronological synthesis, limit, that literate must follow while making definition, because both components: chronology and attribute determinate the place of writer in literature's history.

ქართულ გვაროვნულ სახელთა
რუსიფიცირება XIX საუკუნის ენაში
[1832 წლის შეთქმულების მასალის
მიხედვით]

Russification of Georgian Personal Names in
the XIX Century Language
[Based on materials of 1832 Conspiracy]

ინგა სანიკიძე
Inga Sanikidze

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: ქართული გვაროვნული სახელი, რუსიფიცირება,
XIX საუკუნე, 1832 წლის შეთქმულება.

Keywords: Georgian Personal Names, Russification, XIX Century, 1832
Conspiracy.

წერილობითი წყაროები ცხადყოფს, რომ ქართულ ეთნოკულტურულ სივრცეში გვაროვნულ სახელთა ჩამოყალიბების გზა არაერთგვაროვანი ხასიათისა იყო და ამ თვალსაზრისით მიმდინარე პროცესი საფეხურებრივად იცლებოდა.

დასმულ საკითხს დიაქრონიულად რომ შევხედოთ, უძველესი ქართული წერილობითი ძეგლები გვაროვნულ სახელებში პატრონომისტიკური ფუნქციის -იან [<*ივ-ან <*ევ-ან] სუფიქსს გამოგვაყოფინებს. ისტორიულად ორსეგმენტიანი -იან მანარმოებელი, ქონა-ყოლის შინაარსის გარდა, გვარის წამომწყების, მისი პატრონის მითითების ფუნქციითაც დაიტვირთა და ძველ ქართულ სამყაროში ასე გაჩნდა გვაროვნული სახელები ფარნავაზ-იან'ი, გორგასლ-იან', ნერს-იან'ი თუ მარუშ-იან'ი. „და კუალად უბოძა... ჩუხჩარეხობა მარუშიანსა, ძესა ჩუხჩარეხისასა“, - ვკითხულობთ „ისტორიანი და აზმანის“ საისტორიო თხზულებაში, რომელიც მეფე თამარის (XII ს-ის) უცნობი ავტორის მიერაა შედგენილი [“ისტორიანი და აზმანი”, 1959, გვ. 33]. დასახელებულ გვაროვნულ სახელთა პარალელურად თავს იჩენს -ელ წარმომავლობა-სადაურობის სუფიქსდართული ფორმებიც, მაგ., მაჩაბ-ელ'ი, თორ-ელ'ი, მხარგრძ-ელ'ი და მისთანათანი. იმავე თამარის ეპოქის მეორე ისტორიკოსი, ბასილი ეზოსმოძღვარი, თავის თხზულებაში იუწყება: „და ზემოთ [იყო - ი.ს.] ჯავახეთი, სადა სარგის მწარგრძელივე თმოგუელი და შალვა თორელივე მონაპირობდეს“ [ეზოსმოძღვარი, 1959, გვ. 129]. წარმომავლობის -ელ აფიქსს ძველ საქართველოში გაცილებით ფართო გამოყენება ჰქონდა და საერო პირებთან ერთად ის ხშირად სასულიერო პირთა სამოღვაწეო ადგილსაც მიუთითებდა [მაგ., მანყვერელი, ბოლნელი და სხვ.]. წარმომავლობის სახელთა ასეთი დივერსიფიცირება -ელ აფიქსის ზოგადი შინაარსიდან გამომდინარეობდა, რაც სავსებით გასაგებს ხდიდა ქართულ ისტორიულ სინამდვილეში მისი გამოყენების არეალის ფართო მასშტაბს. საზოგადოდ, გვაროვნული სახელები წოდებრივ საფეხურზე მითითებაც იყო და ძველ ქართულ ეთნოკულტურულ პლასტში ამგვარ ანთროპონიმთა არსებობა დაბალი სოციალური კლასებისა თუ ფენებისათვის, ე.წ. „უგვაროთათვის“, არც შეინიშნება.

ქართულ გვაროვნულ სახელთა ფორმის თვალსაზრისით ძირეული გარდატეხა ხდება, როცა აღმოსავლურ ენათა გავლენით ასპარეზზე -ძე და -შვილი დაბოლოებები გამოდის. ფაქტია, რომ ორგანულ ქართულ წარმოებებს აღწერიითი წარმოებები ცვლის, რასაც

თან ერთვის ერთგვარი სოცალურ-კულტურული მოთხოვნა, გვაროვნული სახელებით გაფორმდეს უგვარო სოციალური კლასიც. -იან აფიქსის საყოველთაოობა (შდრ. -იან აფიქსიანი სახელების ნაშთი თანამედროვე აღმოს. საქართველოში - ოძელ-აანი < ოძელ-იან-ი, ქეშელა-აანი < ქეშელ-იან-ი და მისთ.), ნელ-ნელა სუსტდება.

ნათელია, რომ არაბული ენის „იბნ“/ „იბნუ“ [შვილი] თუ სპარსული წარმომავლობის „ზადე“ [ნაშობი] თავის წილ ზეგავლენას ახდენს ქართულზე და -ზე და -შვილი დაბოლოებანი ქართულ სინამდვილეში სისტემურ ხასიათს იძენს. უცხო ენათა ზენოლა ანთროპონიმთა შეცვლა-ფორმირების თვალსაზრისით უცხო არ იყო ჯერ კიდევ V საუკუნისა და შემდგომი ეპოქების ქართული სინამდვილისათვის. როგორც საისტორიო წყაროები აჩვენებს, ირანული პოლიტიკისა და სპარსული ენის ზემოქმედების შედეგად ადამიანთა სახელებში საინტერესო ენობრივი ფაქტები ფიქსირდება. კერძოდ, დიდგვაროვან ქალთა სახელები ხშირად იმატებენ -duxt საშუალო-ირანულ [ძვ.წ. V- ახ.წ. III] ფუძეს. გამომდინარე იქიდან, რომ დასახელებულ პერიოდში მამისა და ქალიშვილის სახელი განსხვავებული არ იყო, სწორედ ამ განსხვავების საჭიროებამ წარმოშვა მასზე -დუხტის დართვის აუცილებლობა.

ქართულ ეთნოკულტურულ სიბრტყეზე, ეპოქათა თუ უცხო კულტურათა გავლენის შესაბამისად, სხვადასხვა ენობრივი ფაქტი იჩენს თავს, თუმცა უნდა ითქვას ისიც, რომ გვაროვნულ სახელთა გამოყენების თვალსაზრისით XIX საუკუნე (განსაკუთრებით მისი პირველი ნაწილი) მართლაც გამორჩეულია. 1832 წლის შეთქმულების მაგალითზე ნათლად მოჩანს, რა ვითარებასთან გვაქვს საქმე. ქართველ არისტოკრატთა თუ საზოგადო მოღვაწეთა დაკითხვის ოქმები პირდაპირ მიგვანიშნებს, რომ სიტუაცია საგანგაშოა. ვერ ვიტყვით, რომ გვაროვნულ სახელთა აბსოლუტურ უმრავლესობაში ენობრივი სახეცვლილება, კერძოდ, რუსულ -ოვ / -ევ დაბოლოების გაჩენა, უგამონაკლისოა, თუმცა ისიც ფაქტია, რომ ქართულ გვართა ფორმის ფერიცვალეობა არათუ დაწყებულია, არამედ ეს უკვე ენობრივი მოცემულობაა, რაც თავიდათავად რუსიფიკატორული პოლიტიკის დიდ ძალასა და მოწინავე ქართველთა ენასა და კულტურაში ძირეულ ცვლილებას ასახავს. თვით სოლომონ დოდაშვილის ჩვენებაშიც ფატობრივ არ მოჩანს ისტორიულ გვართა ქართული ფორმულირებანი.

1832 წლის შეთქმულთა მასალებში, გვაროვნულ სახელთა გამოყენების თვალსაზრისით, არსებითად ერთგვაროვანი მდგომარეობაა, რაც ცალსახად მიანიშნებს XIX საუკუნის დასაწყისში წამოწყებულ რუსიფიკაციის უმძიმეს პოლიტიკურ გეზსა და ერის მენტალურ აზროვნებაში ღრმად შეღწევის მცდელობას. გვაროვნულ სახელთა რუსიფიკაციას თავისი მნიშვნელობით, რა თქმა უნდა, ვერ გავუთანაბრებთ XIX ს-ის ქართულის სიბრტყეზე ერთეულ შემთხვევებში გამოვლენილ ბარბარიზმთა გამოყენების ენობრივ ფაქტებს, რადგან ეს უკანასკნელნი იმთავითვე აღიქმებოდნენ ბარბარიზმებად და კულტურის წიაღის შეცვლასთან ნაკლები კავშირი ჰქონდათ. იმავეს ნამდვილად ვერ ვიტყვით გვაროვნულ სახელთა გარუსულებაზე. შეთქმულნი საკუთარ თავებსა და ახლობელთა (აქ: შეთქმულთა) წრეს თავადვე მოიხსენიებდნენ სახეცვლილი გვარებით, რაც მნიშვნელოვნად უცვლიდა იერს იმ განათლებულ და მოწინავე ქართულ საზოგადოებას, რომელსაც სამომავლოდ ქართული სახელმწიფოს აღდგენისათვის უნდა ეფიქრა.

ლიტერატურა:

1. **ანდრონიკაშვილი, მ. (1966)**, ნარკვევები ირანულ-ქართული ენობრივი ურთიერთობიდან, თბილისი: თსუ გამომცემლობა.
2. **გოზალიშვილი, გ. (1935)**, 1832 წლის შეთქმულება, ტ. I, ტფილისი: სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
3. **უზოსმოძღვარი, ბ. (1959)**, ცხოვრება მეფეთ-მეფისა თამარისი, წიგნში: „ქართლის ცხოვრება“. ს. ყაუხჩიშვილის გამოცემა. ტ. II. გვ. 115-150, თბილისი: გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“.
4. **ისტორიანი და აზმანი (1959)**. ისტორიანი და აზმანი შარავანდედთანი, წიგნში: „ქართლის ცხოვრება“. ს. ყაუხჩიშვილის გამოცემა. ტ. II. გვ. 1-114, თბილისი: გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“.
5. **Полторацкая, М. А.** О русских фамилиях. ამოღებულია
6. <https://www.jstor.org/stable/44827930>
7. **სოსიური, ფ. დე (2002)**, ზოგადი ენათმეცნიერების კურსი, თბილისი: გამომცემლობა „დიოგენე“.
8. **შანიძე, აკ. (1980)**, ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები, თხზულებათა ტ. III. თბილისი: თსუ გამომცემლობა.
9. **ჯუანშერი (1955)**, ცხოვრება ვახტანგ გორგასლისა, წიგნში: „ქართლის ცხოვრება“, ს. ყაუხჩიშვილის გამოცემა, ტ. I, თბილისი: გამომცემლობა „სახელგამი“.

Written sources make it clear that the process of formation of personal names in Georgian ethnocultural space was of heterogenous nature and in terms of that the ongoing process changed gradually.

It we look at the topic diachronically, in personal names, ancient Georgian written monuments allow us to identify the patronymic function -ian [*<*iv-an <*ev-an*] suffix. Historically, the two-segment -ian formator, aside from the meaning of having, gained the function of indicating the last name starter, its owner and that is how in ancient Georgia appeared personal names Parnavaz-ian'i, Gorgasl-ian', Ners-ian'i or Marush-ian'i. "And he has given... Chukhchakerity to Marushyan, son of Chukhcharekh", - reads the history essay *Historian and Azman*, written by unknown author from Tamar's epoch (XII century) [Historian and Azman, 1959, pg. 33]. In parallel with the mentioned personal names appears the -el origin – the suffix-added forms indicating origins; for example, Machab-eli'i, Tor-el'i, Mkhargrdz-el'i and others such. Second historian of Tamar's epoch, Basili Ezosmodzgvani says in his essay that: ""and up there [was] Javakheti, where Sargis Mkhargrdzelidze Tmogueli and Shalva Torelive are" [Ezosmodzgvani, 1959, pg. 129]. The -el affix of descent was used in ancient Georgia far more extensively and along with secular persons, it often indicated the location of service by clergymen [for example, Martskvereleli, Bolneli and etc.] Such diversification of the names of descent was the result of general meaning of -el affix, which made the extensiveness of its usage in Georgian historical reality quite understandable. In general, last names were the indication of rank level and in Georgian ethnocultural space, existence of such anthroponyms for lower social classes or levels, the so called "those without last names", is not present at all.

The fundamental turning point in terms of form of Georgian personal names takes place when -dze and -shvili endings appear as result of influence from oriental languages. The fact is that organic Georgian formations are replaced by descriptive formations, which is accompanied by certain social-cultural requirement – formation of the social class without last names by personal names. The universality of -ian affix (-ian affix names' result in modern Eastern Georgia – Odzel-aani < Odzel-ian-i, Keshela-aani < Keshel-ian-i and etc.), is gradually weakening.

It is apparent that Arabic language – "ibn"/"ibnu" [shvili/son] or Persian originated "zade" [given birth by] have their influence on Georgian language and -dze and -shvili endings gain systematic character in Georgian

reality. Pressure by foreign languages in terms of change-formation of anthroponyms was present in the Georgian reality back in the V century and following epochs. Historical sources reveal that interesting linguistic facts can be detected as result of impact from Iranian policy and Persian language. Namely, names of noble women often add -duxt, central Iranian [V c. B.C. – III c. A.D.] root. Considering that during the named period names of father and daughter were not different, the necessity of adding -duxt to them was reasoned by the necessity for such difference.

In Georgian ethnocultural terms, according to impact from epochs and foreign cultures, different linguistic fact appear, although, it must also be said that the XIX century (especially its first part) is truly distinguished in view of usage of last names. The 1832 Conspiracy case clearly shows what situation we are dealing with. The interrogation protocols of Georgian aristocrats or public figures directly point to the alarming situation. It cannot be claimed that the linguistic change in absolute majority of last names, namely, appearance of Russian -ov/-ev endings, is without exception, however, it also a fact that the change of Georgian last names is not only started, but it is a reality, which, clearly points to the great power of Russification policy and fundamental change in the language and culture of leader Georgians. Even in Solomon Dodashvili's testimony, there are no Georgian formulations of historic last names.

The situation is a substantially homogeneous in view of usage of last names in the materials of 1832 Conspirators, which clearly indicates the gravest political course of Russification started in early XIX century and the attempt of deep intrusion into the nation's mental mind. Russification of last names cannot of course be by its significance equalized with the lingual facts of usage of barbarisms detected in rare cases in XIX century Georgian language, as the latter were originally perceived as barbarisms and had less connection with the change of cultural heritage. The same cannot be said about the Russification of noble names. The conspirators initially named themselves and affiliates (here: Conspirators) with the changed last names, which significantly changed the appearance of the educated and leader Georgian community, which had to think for the recreation of Georgian Statehood in future.

References

1. **Andronikashvili M. (1966)**. Narkvevebi Iranul-Kartuli enobrivi urtiertobidan.[Essays from Iranian-Georgian Linguistic Relations]. Tbilisi: TSU Publishing House.
2. **Gozalishvili G. (1935)**. 1832 wlis Setkmuleba. [The Conspiracy of 1832]. Vol. I., Tbilisi: State University Publishing House.
3. **Ezosmodzgvani B. (1959)**. Cxovreba mefet-mefisa Tamarisi. [Life of the King of Kings Tamar in the book: "Life of Kartli"], Publication by S. Kauhchishvili. Vol. II. pg. 115-150], Tbilisi: Publishing House "Sabchota Saqartvelo" [Soviet Georgia].
4. **Historian and Azman (1959)**. Historian and Azmani of the Nimbus in the book: "Kartlis Cxovreba" Publication by S. Kauhchishvili. Vol. II. pg. 1-114, Tbilisi:Publishing House "Sabchota Saqartvelo [Soviet Georgia].
5. **Poltoratskaya M.A.** On Russian Last Names. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/44827930>
6. **Saussure F. De (2002)**. Zogadi Enatmecnierebis kursi. [General Linguistics Course]. Tbilisi: Publishing House "Diogene".
7. **Shanidze Ak. (1980)**. Kartuli Enis Gramatikis Safuzvlebi. [Basics of Georgian Language Grammar]. Vol. III of Essays. Tbilisi: TSU Publishing House.
8. **Juansheri (1955)**. Cxovreba Vaxtang Gorgasalisa [Life of Vakhtang Gorgasali] in the book: "Kartlis cxovreba" [Life of Kartli]. S. Kauhchishvili Publication. Vol. I. Tbilisi: Publishing House "Sakhelgami".

ილია ჭავჭავაძის სატირული ლირიკა
Satirical Lyrics by Ilia Chavchavadze

თამარ შარაბიძე
Tamar Sharabidze

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javahishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: ილია ჭავჭავაძე, სატირა, ლირიკა, ადრესატი.
Key words: Ilia Chavchavadze, satire, lyrics, addressee.

ილია ქავჭავაძის 77 ლექსიდან 12 სატირულია. ეს პროცენტულად არც ისე ბევრია, მაგრამ უნდა გავითვალისწინოთ ის გარემოებაც, რომ ილიას სატირულ ლექსებსა და აგრეთვე მის მოთხრობას - „კაცია-ადამიანი?!“ ისეთი მითქმა-მოთქმა მოჰყვა საზოგადოებაში, როგორც არცერთი მწერლის სატირულ ნაწარმოებს არ მოჰყოლია.

60-იან წლებში ილიას სატირული ლექსები ზოგადი ხასიათისაა: პოეტი კიცხავს უსამართლობასა და დიამბეგს, რომელიც ფულის გამო ყოველგვარ ცოდვას სჩადის („ხმა სამარიდამ“); ლოთის რჩევა შეუფერებლად მიაჩნია, რადგან ის მსუბუქად - „ჩიტებრ“ - უყურებს ცხოვრებას და მოვალეობებს თავს არიდებს („ლოთის რჩევა“); თუ ბედისადმი დაცინვა ხელოვნურად გამოსდიოდათ აღორძინების ხანის მწერლებს, ილიას წარმოსახვითი უნარის წყალობით შექმნილი სურათი - პოეტის დუდუკზე მოხტუნავე ბედი - მას (ბედს) მართლაც სასაცილო მდგომარეობაში აყენებს, თავად ილიას კი ამადლებს მასზე, ზემოდან მაცქერაღს ხდის.

უფრო თავდასხმითი ხასიათის სატირული ლექსები ილიას შემოქმედებაში 70-იანი წლებიდან ჩნდება. ისინი ერთმანეთის მიყოლებით იქმნება და საზოგადოების გამოფხიზლებას ისახავს მიზნად. ერთ-ერთი მათგანია - „რა ვაკეთეთ, რას ვპვრებოდით ანუ საქართველოს ისტორია მეცხრამეტის საუკუნისა“. ილიას სატირულ ლექსებს უმთავრესად გამოცანის ფორმა აქვს, ზოგიერთი კი გამოცანას წარმოადგენს. ფორმაში ვგულისხმობთ სათქმელის შეფარვით, მინიშნებებით თქმას. აქედან გამომდინარე მკითხველმა უნდა გამოიცნოს, რომელ რეალურ ფაქტს ან პიროვნებას შეესაბამება ლექსის გადაკვრით ნათქვამი სიტყვები. შესაძლებელია ისიც, რომ ილიას მიზანი გარკვეულ შემთხვევაში შენიღბვა არ იყოს, მაგრამ მკითხველი ველარ ხვდებოდეს ავტორის მიერ ნაგულისხმებ მოვლენას, არ ჰქონდეს მასზე შესაფერისი ინფორმაცია. მაგალითად, ამ ლექსში ჩვენ გავშიფრეთ გიორგი მეთორმეტეზე ნათქვამი სიტყვები - „დაგვიყენა ლეკნი მცველად“, ასევე დავადგინეთ ის პიროვნება, რომელიც წინააღმდეგი აღმოჩნდა ბანკის შემნისა, რადგან თავად „უშვილო“ მომავალზე არ ფიქრობდა. აღსანიშნავია, რომ ქართველი ერის დასახასიათებლად გამოყენებული უარყოფითი, სატირული ეპითეტების პარალელურად ილია იყენებს დადებით ეპითეტებსაც, რომლებსაც ეკარგებათ ფუნქცია უარყოფითის ფონზე. ილიას მახვილი ძალზე მტკივნეული უნდა იყოს, თუკი მკითხველი გააცნობიერებს ჩამოთვლილ მანკიერებებს და თავს ამ მანკიერებათა ნაწილად ჩათვლის, როგორც ამ ერის წარმომადგენელი.

ამ ლექსის დაწერიდან გადის რამდენიმე თვე და ილია ქმნის კიდევ ორ სატირულ ლექსს - „გამოცანები“ და „კიდევ გამოცანები“. თუ ხალხურ გამოცანაში არ ჩანს აუცილებელი კავშირი ტექსტში აღწერილ სიტუაციასა და ნაგულისხმევ ობიექტს შორის, ლიტერატურულ გამოცანაში ტექსტი პირდაპირკავშირშია ობიექტთან, მასში მოხსნილია დაკავშირების გულუბრყვილობაც და სახეზეა აუცილებელი მიმართება. ლიტერატურული გამოცანა ინარჩუნებს თავის ფორმას იმ გაგებით, რომ კონკრეტული ნიშნების ჩამოთვლით კონკრეტულზევე მიგვანიშნოს, მრავალ შესაძლებლობათაგან ერთზე ჩერდება. ილიას „გამოცანები“ და „კიდევ გამოცანები“ შექმნილია კონკრეტული ფაქტის გამო. იმპერატორ ალექსანდრე II-ის ჩამოხველისათვის, 1871 წელს, ქართველმა თავადაზნაურობამ მოამზადა იმპერატორისათვის მისართმევი მიმართვა თბილისში უნივერსიტეტის გახსნის თაობაზე, მაგრამ თავადაზნაურობის ინდროინდელმა მარშალმა რევაზ ანდრონიკაშვილმა თავადაზნაურობის გარკვეული ჯგუფის სურვილის თანახმად იმპერატორს მიართვა ადრესი თბილისში კადეტთა კორპუსის გახსნის თხოვნით. ილიამ ამგვარი მონური და პირფერული დამოკიდებულება იმპერატორისადმი საქვეყნო საქმის ღალატად მიიჩნია და ამ საქმეში მონაწილე პიროვნებები გამოცანებით შეამკო.

ამ ნაწარმოებთა საპასუხოდ შეიქმნა გრიგოლ ორბელიანის „პასუხი შვილთა“, რომელიც სავარაუდოდ არც ისე ნაწყენმა გრიგოლ ორბელიანმა იმიტომ დაწერა, რომ „იქ, ზემოთ“ გასასამართლებელი საბუთი ჰქონოდა. ილიას „პასუხის პასუხმაც“ არ დაიგვიანა.

ილია იფერებს დაჩაგრულის პოზას და ზუსტად იმ სალანძღავ ლექსიკას იყენებს, რომლითაც გრიგოლ ორბელიანმა შეამკო ახალი თაობა („კატის კნუტებო, საიდან კნავით“ და ა. შ.), მაგრამ მხოლოდ ამ პოზით არ ამოიწურება ილიას სატირული დამოკიდებულება ძველი თაობისადმი. ის აქცენტს მათ ჩინებზე აკეთებს, რომელთა მიღებას მათ ქვეყნის ბედი გადააყოლეს.

ილიას სატირულ-იუმორისტულ ლექსში „ორხმიანი საახალწლო ოპერეტი“ ქართული პუბლიცისტური ცხოვრების მთელი სპექტრია წარმოჩენილი, პერიოდული ორგანოებისა და მათი თანამშრომლების ურთიერთდამოკიდებულების ცალკეულ ნიუანსებია გამოხატული. ძირითადად „საახალწლო ოპერეტი“ მიმართულია „მესამე დასისა“ და მისი ლიდერის წინააღმდეგ; მასში ის პუბლიცისტებიც ხვდებიან, რომლებიც გაზეთ „კვალთან“ თანამშრომ-

ლობენ, აგრეთვე ის პირებიც, რომლებიც საბანკო საქმეში ილიას მოწინააღმდეგეები არიან. როგორც ილიას სჩვევია, ერთ-ერთი პერსონაჟი თავადაა. თავის თავზე მსჯელობისას ავტორი ინარჩუნებს სატირულ განწყობას. ილიას სტილია, რომ ცუდის მხილებასთან ერთად კარგი შეაქოს. პოეტი როგორც „კიდევ გამოცანებში“, ასევე „ოპერეტში“ ისეთ მოღვაწეებსაც აერთიანებს, რომელთა შესახებ მხოლოდ კარგს ამბობს.

ილიას ერთი უსათაურო სატირული ლექსი მისი თხზულებების 1914 წლის გამოცემაში ნაწყვეტების განყოფილებაშია შეტანილი; ჩანს, გამომცემლებს იგი დასრულებულად არ მიუჩნევიათ. მართლაც ამ გამოცანებში ვერ ვხედავთ პიროვნებისათვის დამახასიათებელ კონკრეტულ ნიშნებს, რომ მოვახდინოთ ადრესატთან ზუსტი იდენტიფიკაცია. სტატიის ფარგლებში ჩვენ შევეცადეთ ლექსის ადრესატთა დადგენასაც.

როგორც ვხედავთ, ილიას სატირული ლირიკა ძირითადად იქმნება 70-90-იან წლებში, კონკრეტულ მოვლენებთან და პირებთან მიმართებაში. ილია ოსტატურად იყენებს სატირის გამოხატვის ხერხებს: დაჩაგრულის პოზას, საკუთარი თავის აბუჩად აგდებით სატირის ობიექტის შეცვლას, სხვა ნაწარმოების მიბაძვა-გადაკეთებას, მათ ინტერტექსტუალურ გამოყენებას, ფოლკლორისათვის დამახასიათებელ გულუბრყვილობას, ირონიას, მოვლენის საპირისპირო ასპექტში წარმოდგენას, სატირულ შედარებას, ეპითეტს, მეტაფორას, დაკნინების ხერხს და ა.შ. ილიას სატირას საზოგადოებრივი მნიშვნელობა აქვს. პოეტი ძირითადად უსწორდება იმ ადამიანებს, რომელთა ქმედებაშიც ეროვნული გრძნობის ნაკლებობას ხედავს.

ლიტერატურა:

1. **აბრამიშვილი, ა.** (1968), „ნიკოლოზ ბარათაშვილის შემოქმედების ერთი პატარა დეტალი“ წიგნში „ლიტერატურული წერილები“, თბილისი.
2. **მგალობლიშვილი, ს.** (1938), „მოგონებანი“, თბილისი: „ფედერაცია“;
3. **ჭავჭავაძე, ი.** (1987), თხზულებათა სრული კრებული ოც ტომად, ტ. I, პოეზია, თბილისი : „მეცნიერება“, „საბჭოთა საქართველო“.

12 from Ilia Chavchavadze's 77 poems are satirical. This percentage is not very high, but it must be considered that Ilia's satirical poems and his story *Is a Human a Man?!* Resulted in such reaction from the society, as none of other writers' satirical literary works have.

Ilia's satirical verses of the 60s are of general character: the poet scolds the injustice and the governor, who commits all the sins because of money (*Sound from the Grave*); he believes the advice from the drunkard to be irrelevant, as the latter takes life lightly, "as a bird" and avoids having any responsibilities (*Advice of the Drunkard*); if the writers from the Renaissance Era artificially mocked the fate, the image created thanks to Ilia's imagination skills – the Fate dancing to Poet's Duduk – puts it (the Fate) in a truly pathetic situation, while Ilia raises over it and looks at it from above.

More "attacking" satirical poems appear in Ilia's literary works from the 70s. They were created one after another and were aimed at waking up the society. One of such is – ***What we have done, what we have been doing or Georgian history of the 19th century***. Ilia's satirical poems are mostly of riddle form or are pure riddles. By the form, we mean saying the truth in a concealed, hinting form. Therefore, a reader must guess which real fact or person the verses are meant about. It may also be that Ilia is not in certain cases aiming to disguise the truth, but, readers may not be able to guess the event meant by the author, may not have relevant information about it. For example, in this poem we decrypted the words said about King Giorgi XII – "He has assigned the Leks as our guardians"; we also identified the person who was against the creation of the bank, as he did not worry about "childless" future himself. It is noteworthy that, for describing Georgian nation, in parallel with negative, satirical epithets, Ilia also uses positive epithets, which lose function against the background of all the negative. Ilia's "sword" must be very painful if a reader realizes the described defects and believes oneself to be part of those defects, as a representative of this nation.

Several months after this poem was written, Ilia created two more satirical verses – ***Riddles*** and ***More Riddles***. If in folklore riddles the necessary connection between the situation described in text and meant object is not seen in folklore riddles, in a literary riddle text is in direct connection with the object; there is no naivety of relating in it and the necessary reference is apparent. Literary riddle preserves its form from the viewpoint that by listing specific features, it points back to the specif-

ic; it stops at one, from many options. Ilia's *Riddles* and *More Riddles* were created as result of specific fact. In 1871, for the arrival of Emperor Alexander II, Georgian Nobility prepared an Address to the Emperor on the request to open university in Tbilisi, but the then Marshal of the Nobility Revaz Andronikashvili agreed to the desire of a certain group of the nobles and presented to the Emperor the address with the request to open Cadet Corps in Tbilisi. Ilia considered such slavish and flattery attitude towards the Emperor as the betrayal of patriotic affairs and dedicated riddles to all those who took part in it.

In response to those literary works was created Grigol Orbeliani's *Response to the Sons*, which was written by not so upset Grigol Orbeliani just for having the excuse "up, there". Ilia's *Response to Response* followed immediately after.

Ilia agrees to the pose of the oppressed and uses the same offensive vocabulary used by Grigol Orbeliani when describing the modern generation ("You, little kittens, where are you meowing from..." and etc.), but this pose is not the only one expressing Ilia's satirical attitude to the old generation. He makes emphasis on their ranks, which they have sacrificed the fate of the country to.

Ilia's satirical-humorous poem ***The Two-Voice New-Year Operetta***, reveals the whole spectrum of Georgian publicist life; expressed in separate nuances of interrelation of periodicals and their employees. In general, *the New Year Operetta* is aimed against the Third Troupe and its leader; it also targets the publicists who cooperate with Kvali (Tracks) Newspaper and also those who oppose Ilia in the banking affairs. As usual, Ilia himself is one of the characters. When discussing himself, the author keeps the satirical attitude. Ilia's style is, along with revealing the bad, to praise what is good. In the *More Riddles* and the *Operetta*, the poet also includes those public figures, who he only says good about.

One of Ilia's untitled satirical verses is included in the section of excerpts of the publication of his literary works of 1914; it appears that the publishers did not consider it as a finished poem. Indeed, we cannot see specific signs characterizing a person in those riddles, in order to be able to identify the addressee. In our article, we also attempted to identify those addressees.

As we can see, Ilia's satire lyrics were mainly created during 70s-90s, in relation to specific events and persons. Ilia masterly uses satire expression techniques: pose of the oppressed, change of the satire object

by mocking own self, imitating-remaking another literary work, their intertextual usage, naivety characterizing folklore, irony, representing an event in an opposite aspect, satirical comparison, epithets, metaphors, underestimation technique and etc. Ilia's satire has public significance. The Poet mainly "attacks" those, in the actions of whom he sees lack of national feelings.

References

1. **Abramishvili, A.** (1968), „Nikoloz Baratashvilis shemoqmedebis erti patara detail" wignshi **"literaturuli werilebi"**, Tbilisi. ["One little detail from Nikoloz Baratashvili's works" in the book – Literary Letters, Tbilisi].
2. **Mgaloblishvili, S.** (1938), "Mogonebani", Tbilisi: "pederacia" ["Memories", Tbilisi: Federation];
3. **Chavchavadze, I.** (1987), Txzulebata sruli krebuli oc tomad, t. I, Poezia, Tbilisi: "Mecniereba", "Sabchota Sakartvelo", [Full almanac of works in twenty volumes, Vol. I, Poetry, Tbilisi: Science, Soviet Georgia].

ლადო კოტეტიშვილის
თვითრეპრესიების ფორმა და
„სისხლიანი ეპოქის“ ექო მოთხრობის
მიხედვით „ეშმაკი გალიფეში“
The form of self-repression and the echo
of the “Bloody Epoch” according to a short
story by Lado Kotetishvili, “The Devil in
Galliffet”

ქეთევან შენგელია
Ketevan Shengelia

საქართველოს საპატრიარქოს წმ. ანდრია პირველწოდებულის
სახელობის ქართული უნივერსიტეტი
St. Andrew the First Called Georgian University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა და სამართლის სკოლა
School of Humanities and Law

საკვანძო სიტყვები: სიმბოლო, ეშმაკი, ბოლშევიზმი, ჩეპხესიები.
Key words: Symbol, devil, bolshevism, repressions.

ბოლო ათწლეულია, რაც ქართულ ლიტერატურას შეემატა შესანიშნავი პროზაიკოსის ლადო კოტეტიშვილის წიგნები. 1895-1940 წლები მწერლის დაბადება-გარდაცვალების თარიღებია. შემოქმედი მეოცე საუკუნის პირველი ნახევრის სისხლიანი პერიოდის, ბოლშევიკური რეჟიმის და თვითრეპრესირების გამო, არსად აჩენდა თავის შესანიშნავ ნაწარმოებებს და თავიდან იწყება მისი, როგორც ხელოვანის, ხელახალი სიცოცხლე.

2019 წელს წიგნად გამოიცა ლ. კოტეტიშვილის ვრცელი მოთხრობა „ეშმაკი გალიფეში“, რომელიც 1929 წელს არის დაწერილი; ნაწარმოებში, გმირის სულიერი ტანჯვის ფონზე, ბოლშევიკური „წყობის“ შემზარავი სურათია აღწერილი. ზენოს „წითელი“ ეშმაკი შესჩენია თავისი „ხრიკებით“.

„ეს ეშმაკი ახალი ეშმაკი იყო, უწყინარი, პატარა, გალიფე შარვლით, ტყავის „კურტკით“, ძალიან დიდი პორტფელით, კუდი ჰქონდა და თუ არა ეს კი აღარ მახსოვს. ალბათ ჰქონდა, იქ სადმე, შარვალში ჩაჭედული“ (კოტეტიშვილი, ლ. 2019). ვხედავთ, რომ ეშმაკის ჩაცმულობა-აღკაზმულობა ბოლშევიკ რევოლუციონერთა იერსახეს ატარებს. ის ადამიანის სახით ევლინება ზენოს.

ეშმაკი ხშირად სტუმრობს და ესაუბრება გმირს. მის მონოლოგში აშკარად იკვეთება აღტაცება 1917 წლის რევოლუციის „მონაპოვარის“ მიმართ. ასე რომ, აქ საქმე გვაქვს, როგორც სიმბოლურ მოდელთან, ასევე მწერლის მიერ ნათლად გაცხადებულ პოზიციასთან.

ეშმაკი ზენოსაც, რაღა თქმა უნდა, ამ „სასიკეთო“ სიახლისკენ უბიძგებს და „გაუმჯობესებულ“ ცხოვრებას მოუწყობს. ამ ყოველივეს სანაცვლოდ ზენომ უარყო წარსულის ღირებულებები, ძველი საქართველოს ისტორია, რწმენა.

აქ ნაჩვენებია ტიპიური მოდელი ეშმაკეულთა მიერ შემოთავაზებული „წესისა“, რომელიც გულისხმობს ჯერ ცხოვრებისეულ ტკბობას, „უკეთესი“ ყოფისკენ ფეხის გადაადგმას და შემდეგ ადამიანის განადგურებას.

მოთხრობაში გმირის სულიერი ტანჯვა თვითმკვლელობით მთავრდება; ზენომ საკუთარ პიროვნებაზე თქვა უარი. ამის ლოგიკური გაგრძელება კი ყოველთვის ტრაგედიაა.

ფერთა სიმბოლოებს დიდი მნიშვნელობა ენიჭება ლადო კოტეტიშვილის შემოქმედებაში და კონკრეტულად - ამ მოთხრობაშიც. მოვიგონოთ თუნდაც გმირის საცხოვრებელი სახლი, რომელიც წინაკისფერია... სიმბოლო ორმაგი დატვირთვით შეიძლება გავი-

აზროთ, წინაკასთან ასოცირდება წითელი ფერი. წითელი, ამ შემთხვევაში დადვრილი სისხლის, შფოთის, გამწარების სიმბოლოდ შეიძლება მივიჩნიოთ. მსოფლიო ლიტერატურის ისტორიაში არის მაგალითები, როცა წითელი გამოყენებულია სხვადასხვა განწყობის აღსანიშნავად, როცა მას აქვს პოზიტიური დატვირთვაც და იმ შემთხვევაშიც, როცა ის ნეგატიურ მოვლენას ასახავს. ამ მხრივ შეგვიძლია დავასახელოთ თუნდაც ამერიკის პოეზიის ვარსკვლავი ემილი დიკინსონი, რომელთანაც თეთრი მუდმივად ამალღებული და დიადი განწყობის სიმბოლოა, ხოლო წითელი, ნაირ-ნაირ მნიშვნელობას იძენს მის პოეზიაში, მათ შორის ნეგატიურსაც. ლადო კოტეტიშვილის მოთხრობაში თავად წინაკაც სიფრთხილის, ან, სიმბოლოს გაძლიერების, მისი შეფარული სახის ხატოვნების გამკვეთების გამო შეიძლება იყოს მოყვანილი, რადგან მოდავების შემთხვევაში (ვევლისხმობთ სიფრთხილეს), ავტორს შეეძლო ეთქვა, რომ წინაკა შეიძლება ყოფილიყო მწვანეც და სიცოცხლის ფერი განესახიერებინა (ვეყრდნობით ფერწერაში აღიარებულ თეზას მწვანე ფერის შესახებ). ყოველ შემთხვევაში, ჩვენი „წინაკისფერი სახლი“, შიგნით არსებული განწყობილების მიხედვით წითელია და წინაკისფერიც საოცრად შთამბეჭდავად აქვს მწერალს შერჩეული. სიმბოლოზე ამდენ ხანს იმიტომ შევჩერდით, რომ ლადო კოტეტიშვილი სწორედ სომბოლისტ მწერლად უნდა მივიჩნიოთ, სიმბოლურია აქ ყველაფერი: „ახალი ეშმაკის“ სახე, მთავარი გმირის ზენოს სახელი და მის ოთახში მოთავსებული თითქმის ყველა ნივთი.

ქაოსი და მოუწესრიგებელი ყოფა ყოველთვის ნეგატიური მოვლენების წინაპირობაა; ასეთია ზენოს „წინაკისფერ სახლში“ მისი „მრუდე ოთახიც“, სადაც აწყვია დანგრეული ავეჯი და ყრია მტვრით სავსე უსარგებლო ნივთები. სწორედ ასეთ არამშვიდ გარემოში უნდა დაესადგურებინა ეშმაკს, რადგან ვიცით, რომ წესრიგსა და მშვიდ გარემოში უფრო განონასწორებული და მაღალი ფასეულობები ჩნდება. ჩნდება ღვთიური და არა ეშმაკეული სახეები.

ნაშრომში, ვცდილობთ ავხსნათ მოთხრობაში შემოტანილი სხვა სიმბოლოებიც. სიმბოლურია მონასტრისა და ლენინის ძეგლის შეპირისპირებაც... ლენინის ძეგლი რკინის ფიგურაა, რომელიც ნაწარმოებში „ახალ ღმერთად“ არის გამოცხადებული, ხოლო ტაძარი ქვისაა და ნათელია - რაზეც მიუთითებს. ამ სიმბოლოებს ორმაგი დატვირთვა აქვთ. რკინა ადამიანის შექმნილია, ამიტომაც ძეგლი რკინისაა; ქვა კი, ბუნებრივი, პირვანდელი რესურსია და ამიტომაც არის ეკლესია ქვის.

ბოლშევიკებმა შესთავაზეს ხალხს ადამიანის აზროვნების-
თვის ყოვლად მიუღებელი ყოფა - ყველას ეცხოვრა ერთნაირად.
საზოგადოება ვერ გააცნობიერებს, როგორ უნდა იცხოვროს ერთნა-
ირად ურწმუნომ და მორწმუნემ, გამრჯემ და ზარმაცმა, ნიჭიერმა და
უნიჭომ... რევოლუციონერთა მიერ გათანაბრების მცდელობის იდე-
ოლოგია კარგად არის გადმოცემული ეშმაკის მონოლოგებში.

ზენო ეშმაკთან საუბარში უარყოფს თანასწორობის ცრუ იდეას,
მაგრამ ავტორი კიდევ უფრო ღრმა და ზოგადსაკაცობრიო ანალიზ-
საც გვთავაზობს, როცა ამ საკითხზე მსჯელობს. ამიტომ, ჩვენ ისიც
უნდა ვივარაუდოთ, რომ ადამიანის „ბატონობა“ სხვა ადამიანზე,
მხოლოდ ერთი რომელიმე ქვეყნის ან ფორმაციის მახასიათებელი
კი არ არის, არამედ კაცობრიობის არსებობის ერთ-ერთი უხეში და
საზოგადო გამოვლინებაა. ის ყოველი სისტემის მახასიათებელია.
მიგვაჩნია, რომ საბჭოეთის დაუნდობელი პოლიტიკის გაკრიტიკე-
ბის მიუხედავად, მწერლის სააზროვნო სივრცე უფრო მასშტაბურია
და რომელიმე ეპოქის საზღვრებში მას ბოლომდე ვერ ჩავატევთ;
თუმცა, ეს მხატვრული ტექსტი საქართველოს ყოფის ერთ კონკრე-
ტულ, ჩვენ მიერ უკვე დასახელებულ, ისტორიულ ეტაპს ნამდვილად
ასახავს.

მოთხრობა მიმზიდველია შედარებებით, სიმბოლოთა ნაირ-
გვარობით, ექსპანსიით და XX საუკუნის პირველი მესამედის ეპოქა-
ლური რეალობის სიზუსტით. არ მგონია, ვინმემ წაიკითხოს „ეშმაკი
გალიფეში“ და როდესმე დაავინწყდეს ის. ამიტაც იზომება ხშირად
ავტორის მნიშვნელობა.

ლიტერატურა:

- 1. კოტეტიშვილი, ლ.**(2019), „ეშმაკი გალიფეში“, თბილისი: „ჩვენი მწერლობა“.
- 2. კოტეტიშვილი, ნ.** (2019), ვერგამოგლოვილნი, თბილისი: „მწიგნობა-რი“.

Recently, Georgian literature has been enriched with the books of a wonderful writer Lado Kotetishvili. 1895-1940 are the years of the birth and the death of the writer. The novelist, due to the bloody Bolshevik regime and repression that reigned in the first half of the 20th century, refrained from displaying his magnificent works so, it can be said that his, as a writer's life, starts anew.

In 2019, as a separate book, was published L. Kotetishvili's rather long story "The Devil in Galliffet" written in 1929; the story depicts the horrific picture of Bolshevik "regime" under the background of the spiritual torture of the main hero. Zeno becomes the victim of "a red" devil and its "scheming".

"This devil, was a new one, harmless, small, in Galliffet trousers, a leather "topcoat", and huge briefcase; I don't remember, whether he had a tail or not. He must have had it somewhere hidden in the trousers" (Kotetishvili, L. 2019). We see that devil's outfit and his look resemble those of the Bolshevik revolutionaries. He appears in front of Zeno in a human form.

The devil would often visit and speak with the hero. His monologues vividly express his admiration towards the "achievements" of 1917 revolution. Thus, we can say that here we deal with as a symbolic model, so with the firmly displayed position of the writer.

The devil, naturally tries to seduce him with these new "benefit" and even "improves" his life. To receive all these, he would renounce old values, the history of Georgia, faith.

Here is shown a typical model of the devilish "offers" that implies firstly granting the earthly benefits and stepping towards the "better" future that would inevitably be followed with the destruction of a man.

The spiritual sufferings of a hero in the story end with his suicide. Zeno gives up his own self-being. And the logical continuation of this, as a rule, is a tragedy.

Lado Kotetishvili paid great importance to the symbolic of colors and this story is not an exception. Let us take his house of a hot pepper in color ... this symbol has dual meaning, pepper as a rule is associated with red. "Red" here can be perceived as the symbol of spilled blood, concern and grievance. We know examples in the history of the world literature, when "red" expresses different moods and can be connected both with positive or negative ones. In this respect can be named the star of American poetry, Emily Dickenson; in her works "white" is always

associated with an elevated, sublime state, while the red can be connected with any mood, even a negative one. In Lado Kotetishvili story a pepper might be the symbol that leaves the space for maneuvering; in case of some accusations he could always contradict that the pepper could have been green, the color that symbolized the life (coming out of the established thesis about this color in painting). But in this particular case, his house has the color of red pepper and it perfectly reflects its inner state; and the author's choice of color is rather impressive. We have paid so much attention at this symbol as we believe that Lado Kotetishvili should be perceived as a symbolist writer. Symbolism is found everywhere: in the image of "a new devil", in the name of the main hero, Zeno and in almost every items in his room...

Chaos and messy life as a rule are the preconditions of negative events; such is Zeno's "pepper colored house" and his "crooked room" with its broken furniture and many dusted useless items. This is the perfect environment for the devil to dwell, as we know that order and harmonious environment born high values; it gives birth to divine and not demonic images.

In the work we are trying to explain other symbols introduced in the story. Rather symbolic is the comparison of a church with the statue of Lenin...Lenin's statue, an iron figure is declared to be "a new God", while the temple is made of stone and it is clear what it symbolizes. These symbols have dual meaning. Iron is the product of a man and consequently the statue is made of iron; as for the stone, it is a natural resource and that is why the church is built with it.

Bolsheviks offered people absolutely unacceptable mode of life, where everyone had equal possibilities. It is difficult for people to perceive how could believers and nonbelievers, the diligent and idle and gifted and untalented people live equally. Attempts of revolutionaries to implement the theory of equality are given well in Devil's monologues.

Zeno rejects the false idea of equality in his dialogue with the devil, but the author offers even deeper and generalized analysis while discussing the topic. That is why we should presume that "dominance" of one man over the other is not a characteristic of just one particular state or formation, but it rather is one of the most distorted forms of the mankind. We believe that despite the criticism of the Soviet despotic policy, the scope of thinking of the author is much larger and it cannot

be explained within the frameworks of just one epoch, though this story depicts one particular stage of historical reality.

The story attracts with its metaphors, with symbols, expansion and precision of the epochal reality of the first decades of the 20th century. I am sure that once a person read “The Devil in Galliffet”, he/she would never forget it. The author’s importance is often measured by it too.

References:

1. **Kotetishvili, L.** (2019). “Eshmakis galifeshi” [The Devil in Galliffet”, Tbilisi: “chveni mtserloba”].
2. **Kotetishvili, N.** (2019). Vergamoglovilni [Left Unmourned, Tbilisi: “mtsig-nobari”].

აღმოსავლეთის ეკლესიის
ღმრთისმეტყველება
(IV ს.)

The Cristology of the Church of the East
(4th c.)

მარიამ ჩაჩიბაია
Mariam Chachibaia

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javahishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: ნიკეის კრება, ეკუმენიკური კრება, აღმოსავლეთის ეკლესია, ედესის სპაჩსუდი სკოლა.

Keywords: the Council of Nicaea, the Ecumenical Council, the Church of the East, the Persian School of Edessa.

უძველესი დროიდან რომის იმპერიის საზღვრებს მიღმა აღმოსავლეთში, სირიაში ყალიბდებოდა ქრისტიანობა. მნიშვნელოვანი საისტორიო წყაროები ეკლესიის შექმნის შესახებ სასანიანთა იმპერიაში IV საუკუნით თარიღდება.

V-VI საუკუნეების საეკლესიო ისტორიის საკითხების კვლევასას გასათვალისწინებელია ის ფაქტი, რომ ამ პერიოდში, „ეკუმენიკური კრება“ არ ნიშნავდა „მსოფლიო“ კრებას. ეს იყო კრება, რომელიც შედგა რომის იმპერიის ოიკუმენეში. მას იწვევდა იმპერატორი და ესწრებოდნენ ეპისკოპოსები მხოლოდ საკუთრივ იმპერიიდან. მაშასადამე, „ეკუმენიკურ კრებას“ არ ჰქონდა პირდაპირი კავშირი სპარსეთის იმპერიაში (დაახლოებით თანამედროვე ერაყისა და ირანის ტერიტორია) არსებულ ქრისტიანულ ეკლესიასთან ან აღმოსავლეთის ეკლესიასთან, ვიდრე ამ უკანასკნელმა შემდგომში არ ცნო ის, რაც ოფიციალურად დადასტურდა კიდევ ნიკეის კრებაზე სარწმუნოების სიმბოლოს მიღებიდან 85 წლის შემდეგ, სელევკია-ქტეზიფონის კრებაზე (410 წ.)

აღმოსავლეთის ეკლესიის ქრისტოლოგიას ახასიათებდა არქაულობა. V-VII სს-ში სირიულ ენაზე ითარგმნა დიდძალი ბერძნული პატრისტიკული ლიტერატურა. უმეტესი ნაწილი ამ თარგმანებისა შესრულდა რომის იმპერიის აღმოსავლეთ ნაწილში და არა სპარსეთში და ამიტომ აღმოსავლეთის ეკლესია პირველად ეზიარა ამ მასალას, უპირველეს ყოვლისა, რომის იმპერიის ეკლესიასთან მთავარი შეხების წერტილის, კერძოდ, ედესის სპარსული სკოლის მეშვეობით, სადაც განხორციელდა თეოდორე მოფსუესტელის თხზულებათა თარგმანი სირიულ ენაზე 430-იან წლებში. სირიულ ეკლესიებში ბერძნული ენის გავლენის ზრდის წყალობით ბერძნულიდან სირიულ ენაზე მთარგმნელები ორნახევარი საუკუნის განმავლობაში თარგმანის საკმაოდ თავისუფალი და პარაფრასტიკული ფორმიდან გადადიოდნენ სულ უფრო ზედმინევენით სტილზე, რომელიც VII ს. დასაწყისისათვის ცდილობდა აესახა ბერძნული დედნის რაც შეიძლება მეტი დეტალი.

ლიტერატურა:

- 1. ლაბური ჯ. (1904)**, ქრისტიანობა სპარსეთის იმპერიაში სასანიანთა დინასტიის მმართველობის ხანაში, პარიზი.
- 2. ფიეი ჯ-მ. (1970)**, ეკლესიის ისტორიის ეტაპები ირანში, CSCO.
- 3. იუნგი ვ. გ. (1974)**, პატრიარქი, შახი და ხალიფა, რავალპინდი.
- 4. ბროკი ს. (1982)**, ქრისტიანები სასანიანთა იმპერიაში... ეკლესიის ისტორია.

From ancient times Christianity was taking shape beyond the borders of the Roma Empire - in the East, in Syria. Important historical sources regarding the formation of the church in the Sassanian Empire are dated to the 4th c.

In the process of study of issues of the church history of the 5th-6th cc. the fact should be taken into consideration that at that period “the Ecumenical Council” did not mean the “World” Council. This was the Council held in the oikoumene of the Roman Empire, it was convened by the Emperor and was attended by the bishops only from the Empire proper. Thus, the “Ecumenical Council” had no direct relations to the Christian church existing in the Persian Empire (roughly the territory of modern Iraq and Iran) or the Church of the East, until later on the latter recognized it, which was officially confirmed at the Council of Seleucia-Ctesiphon (410), 85 years after the adoption of the Symbol of Faith at the Council of Nicaea.

The Christology of the Church of the East was characterized by archaism. In the 5th-7th cc. numerous works of Greek patristic literature were translated into the Syriac language. Most of these translations were made in the eastern part of the Roman Empire and not in Persia. So, the Church of the East familiarized with this material for the first time, primarily through the main point of contact with the Roman Church - the Persian School of Edessa, in which the works by Theodore of Mopsuestia were translated into the Syriac language in the 430s. Owing to the growing influence of the Greek language in the Syrian churches, translators from Greek into Syrian were moving from the quite free and paraphrastic manner of translation, characteristic for two and a half centuries, to an increasingly accurate style, which at the beginning of the 7th c. strived to reflect as many details of the Greek original as possible.

References:

Labourt J. (1904), Le christianisme dans l'empire perse sous la dynastie sassanide. P.

Fiey J-M. (1970), Jalons pour une histoire de l'église en Iraq, CSCO.

Young W.G. (1974), Patriarch, Shah and Caliph. Rawalpindi.

Brock S. (1982), Christians in the Sasanian Empire: a case of divided loyalties, Studies in Church History.

იაკობ გოგებაშვილის მოთხრობის –
„იავნანამ რა ჰქმნა?“ – მხატვრულ-
ესთეტიკური გააზრებისათვის
For the artistic-aesthetic understanding of
Iakob Cogebashvili’s story –
“What did Iavnana do?”
The Lullaby

მამუკა ჭანტურაია
Mamuka Tchanturaia

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

საკვანძო სიტყვები: იავნანა, ქეთო, მოტაცება, პედაგოგიკა, პატრიოტიზმი, სამშობლო.

Keywords: lullaby, keto, kidnapping, pedagogy, patriotism, homeland.

ბედმა ლეკების მიერ გატაცებული ქეთო ნაიბების ოჯახში მიიყვანა, სადაც ისეთივე სიყვარულითა და სინაზით აღიზარდა, როგორც საკუთარ ოჯახში. ბავშვმა ადვილად მიიღო ცხოვრების ახალი სტილი, დაივიწყა წარსული, რომელიც ყოველდღე ქრებოდა. მალე აღარაფერი დარჩა მის წარსულ მოგონებებში, რაც მისთვის ძვირფასი იყო ან ის, რაც მონატრებული და სანატრელი იყო.

როგორც ითქვა, ქეთო გატაცების მომენტში თითქმის სამი წლის იყო, ანუ იმ ასაკში, როდესაც ბავშვები იწყებენ გარემოს შეცნობას და პირველი შთაბეჭდილებები ყალიბდება. ქეთოს ასაკის ბავშვები აკვირდებიან ბუნებას, საგნებსა და მოვლენებს და იხსენებენ მათ, მათ შორის – სიმღერებს. ისინი განასხვავებენ ბგერებს, რომლებიც მოსწონთ, ან არ მოსწონთ. თუმცა, მოგონებები, რომლებიც წარმოიქმნება ამ კონკრეტული ასაკიდან, ისევე ადვილად ქრება. სწორედ ამიტომ აირჩია ი. გოგებაშვილმა სწორედ ამ ასაკის გოგონა თავისი ისტორიის გმირად.

სიუჟეტის გაგრძელებისას ვაკვირდებით, რომ ქეთოს მშობლები - ზურაბი და მაგდანი - სასოწარკვეთილნი არიან, სურთ, რომ ქეთოს ემოციური დაბრუნება ოჯახში რაც შეიძლება სწრაფად მოხდეს. ამ მიზეზით ისინი მიმართავენ ნაცნობ სტრატეგიას (ძველი ადგილების მონახულება, მოვლენების აღორძინება, ძველი მეგობრების შეხვედრა და ა.შ.); სტრატეგიას, რომელსაც ბევრი მიმართავს, როცა ცდილობს იპოვოს შემთხვევით დაკარგული, თუმცა ქეთოს არაფერმა უშველა. ის დარჩა „გაყინული და უგრძობი ყველასა და ყველაფრის მიმართ“.

მაშ რა იყო გამოსავალი? სად იყო გამოსავალი?

ადრე თუ გვიან მწერალი პოულობს გზას დაკარგული ბავშვის მშობლებთან დასაბრუნებლად. თავდაპირველად გამოსავლის საპოვნელად მწერალი ბუნებას მიმართავს და დიდი მხატვრობით აღწერს მაისის პირველ დღეებს.

გუნება-განწყობის ამადლება და უნებლიე ფიქრის კვალი მალევე აისახა ქეთოს სევდიან, ჩაფიქრებულ სახეზე, რაც შეუმჩნეველი არ დარჩენილა მისი დაძაბული დედისთვის.

სიუჟეტი მოგვითხრობს, რომ მაგდანას სიმღერა არავის გაუგია ქალიშვილის დაკარგვის შემდეგ. მწუხარებამ ხმა წაართვა. „ქეთო, - წერს ავტორი, - ძალიან ცდილობდა რაღაცის გახსენებას, მაგრამ მეხსიერების გასუფთავება არ შეეძლო. მაგდანამ დაინახა ეს და ხმას მეტი გამომსახველობა და მიმზიდველობა შესძინა, ქა-

ლიშვილს ყურადღებით, დედობრივი სინაზით უყურებდა. ქეთოც ინტენსიურად უყურებდა დედას, თითქოს საიდუმლოს ამოხსნას ცდილობდა, რაც საბოლოოდ მოახერხა. „თანდათან დამშვიდდა და სახიდან შავი ღრუბლები ასნია... დივნიდან წამოხტა სანატრელი სიტყვა „დედა“-ს ყვირილით, მაგდანას მკლავებში ჩაუვარდა და ვნებიანად დაუნყო კოცნა. ლოყებზე ცრემლი ჩამოუგორდა, მაგრამ ეს იყო ბედნიერების, შვების და აღტაცების ცრემლები“. ქართველი დედის ნამღერმა იავნანამ შეუძლებელს მიაღწია, დაკარგული შვილი სამშობლოში დააბრუნა.

The fate brought Keto, abducted by the Lezghins, to the Naibs family, where she was brought up with the same love and tenderness as in her own Family. Foster parents literally doted on her and the child accepted her new lifestyle with ease, becoming oblivious to the past, which faded with each day. Soon there was nothing left in her past memories that was dear to her heart or what she missed and longed for.

As it was said Keto was almost three by the time of her abduction, i.e. at the age when the children begin to cognize the environment and the first impressions are established. Children of Keto's age observe the nature, objects, and the events and remember them, including songs. They distinguish between the sounds they like or dislike.

However, the memories that arise from that particular age disappear just as easily. That's the reason why I. Gogebashvili chose the girl of that particular age to become the hero of his story.

As we proceed with the story we observe that Keto's parents Zurab and Magdan are desperate to make Keto's emotional return to the family as quick as possible.

For this reason they resort to the familiar strategy. The strategy to which many resort when they try to find something that has been accidentally lost – visiting old places, revival of the events, meeting old friends, etc., although, nothing helped. Keto remained frozen and insensitive to all and everything.”

So what was the way out? Where the solution was?

Sooner or later the writer finds the way for the return of the lost child to her parents. Initially, in order to find solution, the writer resorts to nature and describe the first days of May with great artistry.

Improvement of mood and the traces of the involuntary thought soon found reflection on Ketpo's sad, pensive face, which did not go unnoticed for her strenuous mother.

The story tells us that nobody had heard Magdana sing since the loss of her daughter. The grief took away her voice.

"Keto", writes the author, "was trying hard to recall something but couldn't clear her memory. Magadana saw it and added more expressiveness and attraction her voice, watching her daughter closely, with maternal tenderness. Keto also watched her mother intensely as if trying to solve the mystery, which she finally did. She calmed down gradually and the black clouds lifted from her face... She jumped up from the sofa shouting the much desired word "Mother" , fell into Magdana's arms and started to kiss her passionately. The tears trickled down their cheeks, but those were the tears of happiness, relief and elation."The lullaby sung by the Georgian mother achieved the impossible, it returned the lost child to the motherland."

ეგზისტენციალური კრიზისი
ვაჟა-ფშაველასა და ბესიკ ხარანაულის
პოეზიის ინტერტექსტუალურ
კონტექსტში

Existential Crisis in the Intertextual Context
of Vazha-Pshavela's and Besik Kharanauli's
Poetry

მაია ჯალიაშვილი
Maia Jaliashvili

თსუ შოთა რუსთაველის სახელობის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი,
ქართულ-ამერიკული უნივერსიტეტი
TSU Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature, Georgian-American
University

საკვანძო სიტყვები: ეგზისტენციალური კრიზისი, ვაჟა-ფშაველა,
ბესიკ ხარანაული, პოეზია, ინტერტექსტუალური კონტექსტი.

Keywords: Existential Crisis, Vazha-Pshavela, Besik Kharanauli, Poetry,
Intertextual Context.

ეგზისტენციალური კრიზისი, რომელიც ადამიანად არსებობის ტკივილს ამხელს, არაერთ მხატვრულ ტექსტში წარმოჩნდება განსხვავებული ვარიაციით, მწერალთა ფილოსოფიურ-რელიგიური თუ ესთეტიკურ-მსოფლმხედველობრივი კონტექსტების შესაბამისად. ამ თვალსაზრისით, ერთმანეთს ენათესავებიან ვაჟაფშაველა და ბესიკ ხარანაული, რომელთა შემოქმედებაშიც მნიშვნელოვანია ადამიანის საზრისის ძიების თემა. ჩვენ ინტერტექსტუალურ კონტექსტში განვიხილავთ ვაჟა-ფშაველასა და ბესიკ ხარანაულის რამდენიმე ლექსსა და პოემას („კაი ყმა“, „რამ შემქმნა ადამიანად“ და „ხეიბარი თოჯინა“). ამ ტექსტებში ავტორთა ფიქრის ნაკადები მიიმართება ადამიანის დანიშნულების გასარკვევად, გასააზრებლად. ლექსებში რეალურ-მეტაფიზიკური სივრცეები ერთმანეთს ენაცვლება. ლირიკული გმირები ცდილობენ, გაარღვიონ ცხოვრების ჩარჩოები და დაძლიონ ამაოება. პოეზიის ქრონოტოპში, ერთი მხრივ, ტკივილითა და სიკვდილით დაბინდული ყოფა წარმოჩნდება, თავისი ერთფეროვანი რუტინით, მეორე მხრივ, ჩნდება სწრაფვა პირველსაწყისებისკენ, ღვთაებრივისა და საკრალურისკენ. ლირიკულ გმირებს სურთ, თავიანთი გაცნობიერებული არჩევანით თავი დააღწიონ ყალბ ღირებულებებს და სიცოცხლეს, საკუთარ არსებობას აზრი მიანიჭონ.

ვაჟა-ფშაველას გმირთა რაინდული სულისკვეთება, რომელიც იდეალებისაკენ სწრაფვას გულისხმობს, მეოცე საუკუნის ადამიანში დაკნინებული და გაფერმკრთალებულია. ბესიკ ხარანაულის ლირიკულ პოემაში ბავშვები ფეხმოტეხილ, გაუბედურებულ თოჯინას გმირის, ალექსანდრეს, სახელს უწოდებენ და, ამგვარად, უნებურად, გულუბრყვილოდ ზუსტად მოძებნიან კაცის არსის გამომხატველ სიმბოლოს. ალექსანდრე ხვდება, რომ მართლაც „ხეიბარი“ თოჯინაა, უმაქნისი და უაზრო ყოველდღიურობის ტყვე, რომელსაც იმის ძალაც არ შესწევს, რომ გაიქცეს და გათავისუფლდეს. ალექსანდრე ავტორის უამრავ „მეთაგან“ ერთ-ერთია, მისი ნიღაბია, ალტერ ეგოა, ამიტომაც მასთან ერთად ცდილობს დაძლიოს ეს მომაკვდინებელი გაუცხოება. რეალობის სუბიექტური და ობიექტური აღქმა ერთმანეთს ენაცვლება და სიზმარ-ცხადის განცდას ბადებს. ალექსანდრეს ერთადერი მხსნელი, რომელიც მის ყოფას ღირებულებას ანიჭებს, სიყვარულია. უსაზღვრო და დაუსრულებელია შესაძლებლობები მხატვრული სიტყვისა, რომელიც გაცვეთილ აზრებს, იდეებს ახალ ფორმაში მოაქცევს და თავიდან ბადებს წარმოსახვის განზომილებაში. ეგზისტენციალური კრიზისგან თავის დასაღ-

წევად უპირველესი გზა მხატვრული სიტყვაა, სანდო თავშესაფარი და არსებობის გამართლება. ავტორის ფიქრები ფილოსოფიურ-რელიგიურ ნაკადებში მიიკვლევენ გზას. ბესიკ ხარანაული მკითხველს უჩენს პესიმისტურ განცდას, რომ კაი ყმები აღარ არიან, არამედ მხოლოდ ალექსანდრეს მსგავსი ხეიბარი თოჯინები, მაგრამ ქვეტექსტურად მაინც მოჟონავს იმედი, რომ მათგან ზოგიერთი, მაგალითად, ბესიკ ხარანაულის მსგავსი შემოქმედი, თავისი „ნაწერებით“ ძნელად, მაგრამ მაინც აფრთხობს „არარსის ლანდებს“; მათ არ დაუკარგავთ სულიერი კავშირი თავიანთ „წინაპრებთან“, ვაჟასეულ კარგ ყმებთან და ტანჯვით, მაგრამ მაინც ჯიუტად მიიკვლევენ გზას უსაზრისობის ლაბირინთებში სინათლის მოსახელთებლად.

ლიტერატურა:

1. **ვაჟა-ფშაველა**, (1987), თბზულებანი, თბილისი: „გამომცემლობა „საბჭოთა სააქროველო“.
2. **კამიუ, ა.** (1996), სიზიფეს მითი, თბილისი: გამომცემლობა „ლომისი“.
3. **ხარანაული, ბ.**(1973), ხეიბარი თოჯინა, პოემა. თბილისი: „მერანი“.

An existential crisis, revealing the pain of human existence, manifests itself in a number of literary texts with various variations depending on the philosophical, religious or aesthetic worldview of the authors. In this point of view, Vazha-Pshavela and Besik Kharanauli are related to each other, in whose work the topic of the search for human meaning is important.

We explain a few poems by Vazha-Pshavela and Besik Kharanauli in the intertextual context. In these texts, the stream of thoughts of the author is aimed at finding out, understanding the purposes of a person. The real-metaphysical spaces are arranged in the poems. Lyrical characters are trying to break out of the framework of life and overcome vanity. In the chronotope of poetry, on the one hand, there is an existence hidden by pain and death, with its monotonous routine, on the other hand, there is a striving for the divine and sacred. Lyric characters, by their conscious choices, want to get rid of false values and give meaning to life, to their own existence. The chivalrous spirit of the heroes of Vazha-Pshavela, suggesting a striving for ideals, was lost in the man of the twentieth century. In the lyric poems by Besik Kharanauli, children name the broken unfortunate doll in honor of the main character Alexander and thus unwittingly,

naively find the exact symbol of human essence. Alexander realizes that he is really a disabled doll who does not even have the strength to run away and free himself. Alexander is the author's mask, Alter Ego. The Subjective and objective perceptions of realities change and evoke the essence of dreams. The thinking of the authors is philosophical and religious, which gives depth to their texts. There are boundless possibilities of wonderful words, which transform thoughts and ideas into a new forms.

References

1. **Vazha-Pshavela**, (1987), Tzxulebani, Tbilisi: gamomtsemloba „Sabchota saqartvelo“. [Writings, Publishing „Sabchota saqartvelo“].
2. **Camus, A**, (1996), Sizifes Miti. Tbilisi: gamomtsemloba „Lomisi“.[The Myth of Sisyphus,Tbilisi: Publishing „Lomisi“].
3. **Kharanauli, B.** (1973), Xeibari tojina, Tbilisi: gamomtsemloba „Merani“. [The Lame Doll, Tbilisi: Publishing „Merani“].

უნივერსიტეტის
გამომცემლობა

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო

უნივერსიტეტის გამომცემლობა

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University Press